

TALLINNA TEHNIKAÜLIKOOL

Majandusteaduskond

Kadi Hõbenik

**TARGA LINNA ÄRIÖKOSÜSTEEMI TEENUSTE
ROLL IT ETTEVÕTETE EKSPORDI TOETUSES
ÜLEMISTE CITY NÄITEL**

Magistritöö

Õppekava juhtimine ja turundus, peaaeriala ettevõtte ja ekspordi juhtimine

Juhendaja: Algis Perens, MBA

Kaasjuhendaja: Eneken Titov, PhD

Tallinn 2023

Deklareerin, et olen koostanud lõputöö iseseisvalt ja olen viidanud kõikidele selle koostamisel kasutatud teiste autorite töödele, olulistele seisukohtadele ja andmetele, ning ei ole esitanud sama tööd varasemalt ainepunktide saamiseks.

Töö pikkuseks on sõna sissejuhatusest kuni kokkuvõtte lõpuni.

Kadi Hõbenik

(kuupäev)

SISUKORD

LÜHIKOKKUVÕTE	5
SISSEJUHATUS	6
1. TEOORIA.....	8
1.1. Üldised ekspordi mõjutegurid ja teooriad	8
1.2. Targa linna eksport	10
1.3. IT ekspordi mõjutavad tegurid	13
2. Uurimismetoodika	16
2.1. Uurimismeetod	16
2.2. Uurimisküsimused ja -valim.....	17
3. Uuringu tulemused	19
3.1. Ülemiste City linnaku keskkond ja pakutavad teenused	19
3.2. Uuringus osalenud ettevõtete üldiseloostus.....	19
3.3. Uuringu tulemuste analüüs	20
3.3.1.Ülemiste City teenused.....	21
3.3.2. Ettevõtete vahelised ärisuhted ja linnaku multikultuurne keskkond	24
3.3.3. Avalik ruum, keskkond ja transpordinfrastruktuur	26
3.4. Ettepanekud ekspordi arenguks	27
3.4.1. Linnaku kasv ja areng.....	28
3.4.2. Kogukond ja võrgustumine	29
3.4.3. Sõnumi edastus	30
3.4.4. Otsese äritegevuse tugi	31
3.4.5. Ökosüsteemi teenuste mõõtmine	32
KOKKUVÕTE	33
SUMMARY	35
KASUTATUD ALLIKATE LOETELU	38
 LISAD	 41
Lisa 1. Intervjuu küsimused.....	41
1. Ülemiste City teenused.....	41
2. Linnaku ettevõtete vaheline suhtlus	41

3. Avalik ruum ja keskkond.....	42
4. Reaalsed tegevused ekspordi arenguks.....	42
Lisa 2. Lihtlitsents	43

LÜHIKOKKUVÕTE

IT teenuste eksport on olulise osakaaluga kogu Eesti ekspordist. Uurimistöös on aga vähe tähelepanu pööratud äriökosüsteemiteenuste rollile IT ettevõtete ekspordi arengus. Magistritöö eesmärk on teada saada, missugused linnaku teenused soodustavad IT ettevõtetel ekspordi arengut ja kuidas mõõta nende teenuste kasutamist ning mõjusust Ülemiste City näitel.

Autor on seadnud töö eesmärgi saavutamiseks järgmised uurimisküsimused:

- Missugused teenused toetavad linnaku IT ettevõtete ekspordi arengut?
- Mis on ettevõtete ootus linnakule, kuidas linnakut edasi arendada, pakutavaid teenuseid laiendada ja tõhustada?
- Kuidas mõõta eksporti toetavate teenuste kasutamist ja mõjusust?

Autor kasutas kvalitatiivset uurimismeetodit ning viis juhtumiuuringu raames läbi intervjuud üheteistkümne linnakus asuva ja eksportiva Eesti IT ettevõttega. Intervjuud kodeeriti, mille abil leiti ettevõtete teenuse teadlikust ja kasutust iseloomustavad peamised teemad ja märksõnad. Üldiselt ollakse linnakuga rahul, kuid äriökosüsteemi teenuseid ekspordi arengu toetusena ei seostata ja samuti ei mõõdeta linnaku ökosüsteemi teenuste mõju ettevõtte ekspordile.

Tööst selgub, et kogu äriökosüsteemi ja selle teenuste teadvustamiseks ekspordi arengus on linnakul vaja rohkem tähelepanu pöörata ettevõtetele ja paremini disainida ning turundada ettevõtete ekspordi arengu toetuseks mõeldud teenuseid. Äritegevuse toetusena nähakse võimalust linnakusisesele võrgustumisele. Ülemiste City-ilt oodatakse linnaku jätkusuutliku arendamise jätkamist ja linnaku ettevõtete äritegevuse toetuseks on oluline olla aktiivne ärivõrgusiku integraator lihtsustamaks linnaku ettevõtetel olla edukas oma põhitegevuses.

Võtmesõnad: tark linn, eksport, äriökosüsteem

SISSEJUHATUS

Ülemaailmse kiire linnastumisega seonduvalt on ettevõtluse ja ekspordi käsitus paljudes publikatsioonides seotud targa linna ja äriökosüsteemi mõistetega. Mõisted tark linn ja äriökosüsteem on endiselt arutluse all ja pole veel üheselt kokku lepitud, kuid mõlemal juhul räägitakse talendist, innovatsioonist, ekspordist, ettevõtluse arengust, digitaliseerimisest, võrgustikust, infrastruktuurist, andmetele juurdepääsust, koostööst omavalitsuste ja ülikoolidega soodsas keskkonnas.

Tallinna linna servas asuv erakapitalil põhinev Ülemiste City (ÜC) ärilinnaku visioon on saada innovatsiooni ja ekspordi keskuseks pakkudes linnakus olevale ettevõttele ja talendile arenguks vajaliku kaasaegset arenevat jätkusuutliku keskkonda (Ülemiste City, 2023). Ülemiste City ambitsioon on olla targa äri linn ning veduriks Eesti majandusele. Ülemiste Citys tegutseb pea 500 ettevõtet, mis teenivad tänaseks kogukäivet enam kui 2 miljardit eurot aastas ning teevad pea 1/3 Eesti IT-sektori ekspordi käibest. Linnak on Tallinna ja Taru järel suuruselt kolmas äriettevõtlusest laekuva tööjõumaksu maksja (Ülemiste City, 2023). Linnaku keskkond meelitab siia tegusaid ettevõtjad väljastpoolt Eestit. Linnaku eesmärk on lähemate aastate jooksul kasvada kahekordseks .

Käesoleva magistritöö teema on unikaalne, kuna autorile teadaolevalt on vähe uurimusi targa linna äriökosüsteemi teenuste ja ekspordi kasvu vahelistest seostest. Suurem osa uuringuid on seotud otseste majandusnäitajatega, kuid pakutavate teenuste osa ja selle mõõtmist ei ole uuritud. Töö tulemusi on võimalik laiendada teistele sarnastele linnakutele ja ka väiksematele linnadele.

Uurimistöö eesmärk on teada saada, missugused linnaku teenused soodustavad IT ettevõtetel ekspordi arengut ja kuidas mõõta nende teenuste kasutamist ning mõjusust Ülemiste City näitel. Mida linnak saab veel reaalselt teha linnakus asuvate IT ja tehnoloogiaettevõtete ekspordi toetuseks?

Eesmärgi täitmiseks püstitas autor järgmised uurimisküsimused:

- Missugused teenused toetavad linnaku IT ettevõtete ekspordi arengut?
- Mis on ettevõtete ootus linnakule, kuidas linnakut edasi arendada, pakutavaid teenuseid laiendada ja tõhustada?
- Kuidas mõõta ekspordi toetavate teenuste kasutamist ja mõjusust?

Töö tulemusena peab tekkima ülevaade ettevõtete teadlikkusest teenuste olemasolust, kas teenuseid kasutatakse ja kuidas hinnatakse nende teenuste osa ekspordi arengul.

Magistritöös püstitatud ülesannete täitmisel kasutatakse kvalitatiivse uuringu, meetodit, kus uurimisstrateegiaks on juhtumiuuring ning andmed kogutakse poolstruktureeritud intervjuudega. Juhtumiuuring võimaldab detailsemalt uurida intervjueeritavate arusaamu ja mõtteid uuritavate teemade osas. Intervjuu on poolstruktureeritud, mille küsimused võivad olla eelnevalt formuleeritud, kuid uurija otsustab, mida on otstarbekas küsida ja millal (Robson & McCartan, 2016). Informatsiooni kogumiseks viib autor läbi intervjuud üheteistkümne eksportiva Ülemiste City-is asuva IT ettevõttega. Sisuanalüüs viiakse läbi kvalitatiivsel meetodil, kus uuritavate tekstide sisu võrreldakse süstemaatilise kirjeldava vaatluse ehk kodeerimise teel. Kvalitatiivse sisuanalüüsi tugevuseks võib lugeda võimalust pöörata tähelepanu unikaalsetele nähtustele tekstis. Seevastu peamiseks puuduseks omakorda võib lugeda võimalust uurijal mitteteadlikult valida kinnituseks meelepäraseid tõendusmaterjale ja toob sisse uurija subjektiivset vaadet (Kalmus, Masso, & Linno, 2015).

Käesoleva töö valmimise protsessi innustava järjekindla motiveerimise, toetuse ja juhendamise eest soovib autor avaldada siirast tänu Eneken Titovile ja Kätlin Ontonile.

Märksõnad on IT eksport, tark linn, äriökosüsteem, innovatsioon

Uurimistöös on kasutatud Microsoft Wordi APA stiili viitamislahendust.

1. TEOORIA

1.1. Üldised ekspordi mõjutegurid ja teooriad

Rahvusvahelist äritegevust iseloomustavad kuus peamist elementi, turgude globaliseerumine, rahvusvaheline kaubandus ja investeringud ning äririskid, rahvusvaheliste turgude sisenemise strateegiad ja äritegevuses osalejad - ettevõtjad, vahendajad ja valitsused (S.Tamer Cavusgil, 2014). Rahvusvaheline kaubandus kirjeldab toodete, teenuste, tehnoloogia, kapitali ja teadmiste riikidevahelist ülekandmist ning ühendab erinevaid kultuure, õigussüsteeme, poliitilist keskkonda, majandustingimusi ja äritavasid (Hill & Hult, 2017).

Üheks rahvusvahelise kaubanduse vormiks on eksport, välisturule sisenemise strateegia, mis hõlmab toodete või teenuste müüki välismaal asuvatele klientidele koduriigis või kolmandas riigis asuvast keskusest. Ettevõtete rahvusvahelistumise laiem põhjus on suurendada konkurentsieelist ning otsida kasvu- ja kasumivõimalusi. Eksport on võrreldes teiste välisturule sisenemise meetmetega madalate kulutustega, mis võimaldab vältida suuri kaotusi välisturgude ja nende tarbijate omapära vähesest tundmisest (S.Tamer Cavusgil, 2014, lk 4-12). Seetõttu on eksport paljudel juhtudel esimeseks etapiks ettevõtte rahvusvahelistumisel.

Peamised ekspordi tegurid, mis aitavad toime tulla ja kohaneda riikidevahelise kaubandusega on, poliitilised, majanduslikud, sotsiaalsed, tehnoloogilised, keskkonnast tulenevad ja juriidilised (Dahake, 2019). Seega rahvusvahelise äri tegelevad ettevõtted tegutsedes välisriikides peavad tundma kohalikke valitsevaid majanduslikke, kultuurilisi ja poliitilisi tingimusi, mis toovad kaasa uusi või kõrgendatud äririske (Sousa et al., 2008). Väline tegur, mida ettevõtte kaasab aga ei saa kontrollida ja mis on seotud eksporditegevusega on keskkonnaaspekt. Õigusliku ja poliitilise keskkonna tegurid puudutavad valitsuse poolset sekkumist turu muutmiseks läbi seaduste ja regulatsioonide, mistõttu riikide valitsuste meetmed võivad mängida märkimisväärset rolli eksporditegevuses, vähendades või suurendades ettevõtte suutlikkust ja tõhusust (Cavusgil and Zou, 1994).

Oluline tegur, mida tuleb välisturu omaduste puhul arvesse võtta, on kultuuriline sarnasus. Uppsala mudeli põhjal, mis töötati välja 70-ndatel Rootsi ettevõtete rahvusvahelistumiste empiiriliste tulemuste alusel, liiguvad firmad välisturgudele väikeste sammudega, kuna neil puudub varasem kogemus ja seda tuleb omandada tegevuse käigus ning välisturgudele sisenemist alustatakse kultuuriliselt sarnastelt naaberturgudelt (Johanson & Vahlne, 1977). Kui turg on kultuuriliselt sarnane koduturuga, vähenevad ettevõtetel ebaõnnestumise riskid ja neil on lihtsam olla edukas (Lado, Martinez-Ros, & Valenzuela, 2004).

Turgude rahvusvahelistumise protsess on aja jooksul muutunud ja toonud kaasa muutusi ettevõtete välisturgudele sisenemisel. Paljud ettevõtted alustavad rahvusvahelistumisega kohe peale nende loomist ja nende turuks võib nimetada kogu maailma, neid ettevõtteid nimetatakse rahvusvaheliseks sündinud. Rahvusvaheliseks sündinud (*born global*) nähtus kujutab endast uut reaalsust rahvusvahelises äris, kus uuenduslikud väiksemad ettevõtted otsivad ärivõimalusi kõikjal sõltumata riigipiiridest. Side-ja transporditehnoloogia, kaubandustõkete langemine ja nišiturgude tekkimine kogu maailmas on suurendanud kaasaegsete ettevõtete võimet näha kogu maailma oma turuna (Rasmussen & Madsen, 2002).

Võrgustiku teooria on viimaste aastate jooksul muutunud järjest olulisemaks juhtimise teoorias ja praktikas (Barczak, Kafel, & Magliocca, 2021). Ettevõtete vaheliste suhete ja sidemete uurimise vastu kasvas huvi ja olulise panuse sellesse andsid Rootsi teadlased uurides tööstusturge, kus uuriti omavahel seotud võrgustike (Johanson & Mattsson, 1992). Ettevõtete ekspordi tulemusi määrav võrgustiku teooria baseerub eeldusel, et ettevõtte ekspordijõudlust mõjutavad tema suhted teiste organisatsioonidega tema võrgustikus. Ärivõrgustike määratletakse kahe või enama üksuse vaheliste pikaajaliste formaalsete ja mitteformaalsete sidemete kogumite alusel (Barczak, Kafel, & Magliocca, 2021). Ettevõtted, kellel on suhted teiste ettevõtete, valitsusasutuste ja valitsusväliste organisatsioonidega, saavutavad suurema tõenäosusega ekspordiedu (Mattsson & Johanson, 2013).

Tehnoloogilised muutused on võimaldanud majanduslikku mitmekülgset ja mastaabisäästu teadusprotsessides endas. Rothwelli innovatsioonimudelite klassifikatsioon määratleb viis põlvkonda innovatsioonimudeleid, alates lineaarsetest mudelitest, mis hõlmavad turu tõmbejõudu ja tehnoloogiat, kuni viienda põlvkonna mudeliteni, mis käsitlevad süsteemide integreerimist ja ulatuslikku võrgustumist, paindlikku ja kohandatut reageerimist ning pidevat innovatsiooni (Gallaghan, 2019). Praegune ja tulevane neljanda tööstusrevolutsiooni tootlikkuse tõus on seotud

tehisintellekti, biotehnoloogia, geneetika, robootika, 3D ja nanotehnoloogia mõjust majandusele. Michael Nielsen väidab, et erialadel, mille on jagatud praktika nagu näiteks veebikogukonnad, avatud lähtekoodiga tarkvara nagu Linux võib kollektiivne intelligentsus oluliselt suurendada koostööl põhinevaid probleemide lahendamise võimeid. See viis annab uue perspektiivi tavapäraste arendusmodelite domineerimisele ja Nielsen nimetab selle võrgustatud teaduse arenduseks, mida saab rakendada iga valdkonna projekti puhul. Võrgustatud teadus on uus võimalik suund kuuenda põlvkonna innovatsiooniks (Nielsen, 2012)

Turgude globaliseerumine on soodustanud uut tüüpi riikide, kui atraktiivsete talentide äri- ja investeringute keskkonna, vahelist võidujooksu. Valitsused suunavad ressursse riigi konkurentsivõime tõstmiseks ning olenemata esialgsetest oludest on sel viisil võimalik saavutada majanduslikku õitsengut kasvatades süstemaatiliselt uusi ja paremaid eeliseid konkurentsist eristumiseks (Porter, 1990). Porteri 1990 aastal ilmunud raamatus „Riikide konkurentsieelis“ põhjal sõltub riikide konkurentsieelis riigi ettevõtete kollektiivsetest konkurentsieelistest. Konkurentsieelis liigub järjest enam teadmiste põhiseks. Erinevused rahvuslikes väärtustes, kultuuris, majandusstruktuurides ja ajaloos aitavad kaasa konkurentsiedule (Porter, 1990). Porteri uurimustulemus näitab, et ükski riik ei saa olla konkurentsivõimeline kõigis tööstusharudes. Riigid saavutavad edu nendes tööstusharudes, kus kodukeskkond on kõige tulevikku vaatavam, dünaamiline ja väljakutseid esitavam. Rahvuslik heaolu luuakse, mitte päritakse (Porter, 1990). Ettevõtete ekspordijõudlus on positiivselt seotud tootlikkuse, ülikooli lõpetanute osakaaluga tootlikus tööhõives, teadus- ja arendustegevusele tehtavate kulutustega (Cieslik, Michalek, Michalek, & Mycielski, 2015). Innovatsiooniks on vajalik inimeste vahetu kokkupuude ning vajalikud teadmised ja tehnoloogia (Masso & Vahter, 2019).

1.2. Targa linna eksport

Eelmisest sajandist alates on toimunud märgatav linnastumise kasv ja käesoleva aastatuhande alguses ületas linnaelanike arv esmakordselt maapiirkondade elanike arvu (Gehl, 2010, lk 6, 214) Tark linn ja äriökosüsteem on mõisted, mida kasutatakse linnastumise kasvuga seose palju ning on arvukalt erinevaid uurimusi ja artikleid ning palju erinevaid mõisteidki on kasutusel. Sõna „tark“ on saanud sünonüümiks kõigele, mis näitab intelligentsuse elemente (Abdullai, Porras, & Haque, 2022). OECD esimese targa linna ja kaasava majanduskasvu ümarlause kohtumisel tõdeti, et targa linna kontseptsioon on endiselt muutumises ja arutluse all. Targa linna määratlus erineb

OECD riikides ja institutsioonides vastavalt geopoliitilisele ja konkreetse probleemi kontekstile. Enamasti aga keerlevad targad linnad algatuste ümber, mis kasutavad digitaalselt innovatsiooni teenuste osutamise tõhustamiseks, mille läbi kogukonna üldist konkurentsivõimet suurendada (OECD, 2020).

Definitsioonid kirjeldavad tarku linna tehnoloogilistest, majanduslikest, ökoloogilisest ja sotsiaalsetest aspektidest. „Tarkades linnades rakendatav IKT infrastruktuur toetab sotsiaalset ja linnalikku kasvu arendades majandust, inimeste kaasatust ja valitsemise efektiivsust.“ (Yeh, 2017, lk 556). Lopes ja Oliviera tarkade linnade läbiv teema on, et IKT muudab elu linnas kergemaks parandades elanike elukvaliteeti tagades seeläbi jätkusuutlik majanduslik kasv (Lopes & Oliveira, 2017, lk 618). „Tark linn on efektiivne, tehnoloogiliselt arenenud, roheline ja sotsiaalselt kaasav linn“ (Yigitcanlar & Kamruzzaman, 2018, lk 49). Viimasel ajal on erilist rõhku pandud inimteguri kaasamisele ning aruka linna kontseptsiooni rakendamist on käsitletud kui integreeritud ja mitme mõõtmelist süsteemi, et lahendada linna probleeme mitme sidusrühma partnerluse kaudu (Caragliu & Bo, 2016).

Ökosüsteemi mõiste leiab samuti laialdast kasutust erinevates valdkondades omades mitmeid erinevaid definitsioone. Antud töö uurimisobjekti kirjeldab hästi Ernst&Young ökosüsteemi eksperdi Greg Sarafin äriökosüsteemi mõiste „Äriökosüsteem on sihipärane ärikokkulepe kahe või enama üksuse (liikme) vahel, et luua ja jagada ühist väärtust ühistele klientidele. Igas äriökosüsteemis on osalejad ja vähemalt üks liige, kes tegutseb osalejate liidrina. Kõigil äriökosüsteemi liikmetel, olgu nad orkestrandid või osalejad, on väärtuspakkumistes esindatud oma kaubamärgid.“ (Sarafin, 2021)

Proгноositakse, et linnastumine jätkub lähiaastatel ja et nõudlus energia, liikuvuse, vee ja muude teenuste järele linnades suureneb. Linnad kujutavad endast keerulisi sotsiaaltehnilisi süsteeme ja mängivad väga olulist rolli mitmesuguste teenuste osutamisel rohkem, kui poolele maailma elanikkonnast (Mohamad Razaghi, 2018). Tartu Ülikooli rände- ja linnauuringute keskuse analüüsi tulemusena suureneb Tallinna elanike arv enim välisrände mõjul ning sellega seoses kasvaks Tallinna elanike arv 2050. aastaks pea 90 000 elaniku võrra (Tartu Ülikooli rände- ja linnauuringute keskus, 2023).

.

Targa linna ja targa piirkonna tegevusi ja programme toetatakse läbi mitmete arenguprogrammide ja fondide. Üheks heaks näiteks on Euroopa Komisjoni toetatud algatus Tarkade Linnade Turg,

Smart Cities Marketplace kus viiakse kokku ja toetatakse puhta energia, IKT lahenduste ja jätkusuutliku liikuvuse valdkonna arendusprojekte, et aidata kogukondadel, linnadel kiirendada üleminekut kliimaneutraalsusele. Smart Cities Marketplace koondab kokku ja jagab Euroopa edukate projektide kasutusjuhtumeid, mida on rakendatud nii väikestes, kui ka keskmise suurusega linnades, kuid ka sellistes suurlinnades nagu London, Barcelona ja Viin (European Commission, 2023).

Linnade piiratud ruumi ja kasvava linnastumise tõttu tegelevad linnad küsimusega, kuidas rahuldada kodanike kasvavaid nõudmisi ja vajadusi. Alates 1990ndatest aastatest on tõusnud esile jätkusuutlikkuse mõiste, mis on sageli seotud linnade taastamisega (Kecskes & Kozma, 2020). Aruka linna visiooni keskmes on arusaam, et uusi tehnoloogiaid saab kasutada selleks, et muuta teenuste osutamist ja kodanike eluviisi ning uus tehnoloogia on aruka linna mootoriks (Webster & Leleux, 2019). Üks viis linnaprobleemidega tegelemiseks on mahajäetud alade taaselustamine ja arendamine arukateks linnaosadeks, (Neumannova, 2022). Vastavalt Alker et al. (2000) mahajäetud ala määratlusele on mahajäetud ala, mis tahes maa või ruumid, mida on varem kasutatud või arendatud ja mis ei ole praegu täielikult kasutuses. Mahajäetud alade taaselustamine on saanud eraldi nähtuseks säästva linnaarengu valdkonnas ja neid on hakatud nimetama ka nutikateks linnaosadeks (Neumannova, 2022).

Nutikad linnaosad on osa linnadest, komplekssed süsteemid, mis integreerivad kaasaegseid tehnoloogiaid, haldavad aktiivselt oma energiatarbimist ja rakendavad nutika linna kontseptsiooni elemente, et luua arukas võrk (Good, Cesena, & Mancarella, 2017). Teadmiste ja innovatsioonikogukond EIT Climate-KIC targa ja jätkusuutliku linna programm toob välja tüüpilised targa linna projektid, mis hõlmavad: arukaid elektrivõrke, kaugkütte ja kanalisatsiooni ning veemajandust, vihmavee kogumist, rohelist tärnavaid, nulljäätmeprogramme, autode ühiskasutust, jalgrattateid, linnapõllumajandust, kultuuri ja üritusi, kohalike kaartide ja andmete koostamist. Samuti võivad eesmärkide hulka kuuluda kohaliku ettevõtluse elavdamine ja töökohtade loomine ning kohaliku elukeskkonna parandamine (EIT Climate-KIC, 2023).

Kaasaegsed tehnoloogiad ei tee kohe linnaosa või linna arukaks. Edu võtmeks on targalt mõtlemine ja vastutustundlik lähenemine planeerimisprotsessile. Kaasaegne äritegevus on oma olemuselt dünaamiline ja loominguine, kasutab uusimaid tehnoloogilisi lahendusi ning peab sama oluliseks inimeste vahelist suhtlust, koostööd ja meeskonnana toimimist (Hollands, 2008). Headeks targa linna näideteks on Eindhoven Hollandis, Berliini linnaosad, Viini raudteejaam ja ärilinnak, Stockholmi Kista tark linnak-.

Targa linna teenused võivad toetada ettevõtete ekspordi arengut mitmel viisil, sealhulgas infrastruktuuri, kommunikatsiooni ja logistika parandamise, turule pääsu suurendamise ning tootmis- ja tarnekulude vähendamise kaudu.

1.3. IT ekspordi mõjutavad tegurid

Ekspordi ja äriökosüsteemi seose selgitamisel on oluline otsida vastust küsimusele, missugused targa linna keskkonna teenused või keskkonna lisaväärtusteenused on need, mis toetavad selles keskkonnas asuvate ettevõtete ekspordi arengut ja kasvu.

Euroopa Liidu (EL) digitaalse kümnendi programmi konkreetsete tegevussuunad ja eesmärgid aastaks 2030 on ühiskonna digioskused, ettevõtete digitaalne transformatsioon, turvaline ja jätkusuutlik infrastruktuur ning avalike teenuste digitaliseerimine. (European Commission, 2023). EL digimajanduse ja -ühiskonna indeksi 2022 aasta tabelis on Eestil 9. koht. Samas on Eesti kasv vahemikus 2017-2022 aeglustunud ja jääb alla EL keskmisest, mis on 7,5%. Eesti on endiselt esirinnas digitaalsete avalike teenuste osas, kuid 5G võrk ja äritegevuse digitaliseerimine nõuavad tähelepanu (Euroopa Liidu Komisjon, 2022).

IKT sektor annab suurima panuse Eesti majanduse SKP kasvust, panustades 2021. aastal 1,3 protsendipunkti kogu lisandväärtuse 6,4 punktist. Aasta 2022 esimeses kvartalis 1,8 protsendipunkti võrrelduna 2021 aasta I kvartali 0,8 punktiga (Statistikaamet, 2023). Aastatel 2014-2019 on EL keskmine lisandväärtus IKT sektoris 3,8% (Eurostat, 2020)

Eesti Infotehnoloogia ja Telekommunikatsiooni Liidu (ITL) visiooni „Nutikas Eesti“ toob välja, et majanduse arengu potentsiaal läbi IKT sektori on suur. Kuigi Eesti erasektori digitaliseerituse tase on teiste riikidega võrreldes üle keskmise on väike-ja keskmiste ettevõtete osas mahajäämus (Eesti Infotehnoloogia ja Telekommunikatsiooni Liit, 2022). Näiteks suurandmeid kasutab neist 10% ja tehisintellektlahendusi 3%, mis jääb alla Euroopa digikümnendi eesmärgist 75% (Euroopa Liidu Komisjon, 2022). EL keskmise lisandväärtuse tasemeni jõudmiseks on vajalik Eesti era- ja avaliku sektori mõtestatud koostööd tuleviku digiriigi teenuste kättesaadavuse ja kvaliteedi osas (Eesti Infotehnoloogia ja Telekommunikatsiooni Liit, 2022). Võimalus jagada IKT lahendusi teiste riikide vahel, väldib tarbetut dubleerimist teadus-ja arendustegevuses, suurendab tõhusust, kiirendab üleminekut digitaalsetele avalikele teenustele ning tugevdab konkurentsi (Eesti Infotehnoloogia ja Telekommunikatsiooni Liit, 2022). Need arengud on head eeltingimused

suurandmete ja tehisintellekti kasutuse kasvule, mis omakorda võib suurendada veelgi sektori lisandväärtust.

Hoolimata äriökosüsteemide struktuuri ja päritolu erinevusest, seisneb nende edu võimes luua sotsiaalmajanduslik sidusus, mis võimaldab ja toetab uute ettevõtmiste loomist ja kasvu (Stam & Ven, 2021). Äriökosüsteemil põhinevat lähenemisviisi käsitletakse sageli "kiiresti kasvavate idufirmade" või "scale-up" tüüpi ettevõtlusega seoses, väites, et seda tüüpi ettevõtted on olulised innovatsiooni, tootlikkuse kasvu ja tööhõive allikad (Mason & Brown, 2014). Ettevõtete vaheline strateegiline partnerlus kui ka partnerlus riigiga ning sektorite ülese ja rahvusvaheliste koostöövõrgustike kaudu jagatavad teadmised ja kogemused on soodne keskkond tarkade toodete ja teenuse sünniks. Koostöövõrgustikud aitavad ettevõtjatel suhelda osapooltega erinevates tarneahelates, annavad võimaluse koguda finantse, viia kokku sama valdkonna osapooli erinevates riikides ja leida tarnijaid (Eesti Infotehnoloogia ja Telekommunikatsiooni Liit, 2022, lk 7-8)

IT ekspordi mõjuteguriteks on tehnoloogilised edusammud, haridus, valitsuse poliitika ning investeeringud teadus- ja arendustegevusse. Rõhuasetus kõrgetasemelisele IT-haridusele aitab toota kvalifitseeritud tööjõudu IT-ekspordi üldise potentsiaalis suurendamiseks (The World Bank, 2023).. Investeeringud teadus- ja arendustegevusse on otsustava tähtsusega innovatsiooni ja konkurentsivõime loomisel maailmaturul. Teadus- ja arendustegevusse investeeritud vahendid viivad parema tehnoloogia, infrastruktuuri, automatiseerimise ja iseseisva majanduse saavutamiseni (World Trade Organization Report 2022, 2023). IT eksport on proportsionaalselt seotud IT tehnoloogiliste lahenduste arengu ja kasvuga. Arenenud tehnoloogia ja lahendusega riikidel on võimalik kvaliteetseid IT tooteid eksportida. Olulist rolli mängib valitsuse poliitika, mis määrab IT ekspordi mõjutavad digitaalse infrastruktuuri või tehnoloogia kasutamise, vabakaubanduslepinguid või kahepoolseid lepinguid ja intellektuaalomandi seaduseid (World Trade Organization Report 2022, 2023).

Teadus- ja arendustegevuse kulutused avaldasid märkimisväärset positiivset mõju kõrgtehnoloogiliste toodete ekspordile. Yavuz ja Uysal täheldasid, et 1%-line teadus- ja arendustegevuse kulude kasv põhjustas 3,5 %-lise kõrgtehnoloogiliste toodete ekspordi kasvu. Kontrollmuutujatena kaasatud välismaised otseinvesteeringud ja majanduskasvu muutujad ei mõjuta kõrgtehnoloogiliste toodete ekspordi (Yavuz & Uysal, 2020). IKT teadus- ja arendustegevuse avaliku ja erasektori suurem rahastamine võib aidata kaasa kõrge lisandväärtusega teenuste ekspordile (Kerner, 2022).

2. UURIMISMETOODIKA

Selles peatükis tuuakse välja käesolevas töös kasutatud uurimismeetod, uurimiskava ja andmete kogumine ning kasutamine. Uurimismetoodika hõlmab andmete kogumist, analüüsi ja andmete või teabe hindamist kindlaks määratud uurimisteema kohta (Saunders, 2012). See peatükk aitab uurimustöö tegijal kindlaks teha üldist rakendatavust, sobivust ja uurimistöö teostatavust.

2.1. Uurimismeetod

Magistritöös püstitatud ülesannete täitmisel kasutatakse kvalitatiivse uuringu, meetodit, kus uurimisstrateegiana kasutatakse juhtumiuuringut ning andmed kogutakse poolstruktureeritud intervjuudega. Poolstruktureeritud intervjuu valiti seetõttu, et teema on uudne ja ning intervjuu andis võimaluse intervjuueeritavalt küsida täpsustusi ja lisaküsimusi ning läbi avatud küsimuste ergutada arutelule. Uurimus viidi läbi juhtumiuuringuna, kus uuriti Ülemiste City ärilinnakus büroopinda rentivate eksportivate Eesti IT ettevõtete teadlikust linnaku äriteenustest, nende seosest ettevõtete ekspordi arenguga ning ootusi linnakule ekspordi arengu toetuseks. Juhtumiuuring võib endas käsitleda üksikut või mitut juhtumit ning käesoleva uurimustöö puhul on vaatluse all mitu juhtumit. Seda meetodit rakendatakse, et tõlgendada subjektiivsete tekstiandmete sisu, kasutades süstemaatilist liigendamist ja kodeerimist ning teemade või mustrite kindlakstegemist (Laherand, 2012). Olemasolevate andmete analüüs toimub juhtumeid läbivalt, mis keskendub eri juhtumite sarnasuste ja erinevuste väljaselgitamisele (Merriam, 1998).

Intervjuud salvestati ja transkribeeriti ning kasutati kodeerimist ja koodide kategooriasse jagamist. Nende põhjal koostatakse sisuanalüüs, kuhu kaasatakse olulisemad punktid teoreetilisest käsitlusest ja intervjuueeritavate vastustest. Transkribeerimiseks kasutati TÜ Küberneetika Instituudi foneetika- ja kõnetehnoloogia laboris väljatöötatud veebipõhist kõnetuvastustehnoloogiat (Olev & Alumäe, 2022).

2.2. Uurimisküsimused ja -valim

Magistritöö uurimisküsimused on toodud uurimustöö Lisas 1. ning sõnastatud lähtudes töö teoreetilisest osast. Töö peamine eesmärk on teada saada, missugused linnaku äriökosüsteemi teenused soodustavad IT ettevõtetel ekspordi arengut ja kuidas mõõta nende teenuste kasutamist ning mõjusust Ülemiste City näitel. Mida linnak saab veel reaalselt teha linnakus asuvate IT ja tehnoloogia ettevõtete ekspordi toetuseks?

Eesmärgi täitmiseks püstitas autor järgmised uurimisküsimused:

- Missugused teenused toetavad linnaku IT ettevõtete ekspordi arengut?
- Mis on ettevõtete ootus linnakule, kuidas linnakut edasi arendada, pakutavaid teenuseid laiendada ja tõhustada.
- Kuidas mõõta ekspordi toetavate teenuste kasutamist ja mõjusust?

Andmete kogumiseks moodustati üks valimigrupp. Lähtudes uurimiseesmärgist ja uurimisküsimustest rakendati sihipärast ja süstemaatilist valikut. Sihipärase valiku kriteeriumiteks pidi ettevõtte asuma Ülemiste City ärilinnakus, põhinema Eesti kapitalil ja tema majandusaruandes kajastuma müügitulu ekspordist. Linnaku poolt antud 2021 aasta EMTAK (Eesti Majanduse Tegevusalade Klassifikaator) side ja kommunikatsioonikoodiga (Registrite ja Infosüsteemide Keskus, 2023) rentnike nimekirjast filtreeriti välja alamjaotuse „Info ja Side“ ettevõtted koodidega 62021, 62031, 62091, 62011. E-äriregistri avaandmetest saadi ettevõtete eksporditulu ja töötajate arv aastate 2021 ja 2022 aruandeperioodi kohta. Tegevjuhtide ja juhatuse liikmete nimede ja kontaktide leidmiseks töötati läbi ettevõtete e-äriregister, veebilehed, LinkedIn ning isiklik suhtevõrgustik.

Tabel 1. Ettevõtete liigitus vastavalt näitajatele

Ettevõtte kategooria	Töötajate arv	Aastakäive	Aastabilansi kogumaht
Mikro	vähem kui 10	ei ületa 2 miljonit €	ei ületa 2 miljonit €
Väike	vähem kui 50	ei ületa 10 miljonit €	ei ületa 10 miljonit €
Keskmine	vähem kui 250	ei ületa 50 miljonit €	ei ületa 43 miljonit €
Suuretevõtja	ettevõtja, kes ei vasta eelnevalt toodud kriteeriumitele		

Allikas: (EAS, 2023); VKE definitsiooni selgitus

Eeltoodud koodidega ettevõtete loetelust moodustati eksportivate IT-ettevõtete nimekiri. Järgmisena jaotas autor ettevõtted kategooriatesse, mikro-, väike-, keskmine- ja suurettevõtte lähtudes väike-ja keskmise suurusega ettevõtja definitsioonist vastavalt tabelis 1 toodud töötajate arvu kriteeriumitele. Eeltoodud kriteeriumitega jäi nimekirja kakskümmend kaks ettevõtet. Nimekirja väiksuse tõttu aastakäivet või bilansi mahtu grupeerimisel arvesse ei võetud.

Uuritavate ettevõtete valim moodustus süstemaatilise valimi teel. TalTech poolt seatud kriteerium magistr töö kvantitatiivse uurimuse jaoks on minimaalselt 10 intervjuud. Antud nõudest lähtudes peab iga teine ettevõtte olema uurimuse valimis. Ettevõtted, mis sattusid valimisse aga kellega ei õnnestunud kontakti saada asendati nimekirjast sama segmendi eelmise või järgmise ettevõttega. Tegevust korrati, kuni lõpuks sai kokku 11 intervjuud.

Küsitluses osalenud isikud on ettevõtete tegevjuhid või juhatuse liikmed, kes osalevad ettevõtte juhtimises. Intervjuu on poolstruktureeritud, mille küsimused võivad olla eelnevalt formuleeritud, kuid uurija otsustab, mida on otstarbekas küsida ja millal (Robson & McCartan, 2016).

3. UURINGU TULEMUSED

3.1. Ülemiste City linnaku keskkond ja pakutavad teenused

ÜC visioon on olla rahvusvaheline ja mitmekesine keskkond, mille keskmes on talentidele loodud teadmispõhise töö-, arengu- ja elukeskkonna arendamine, mis toetab iga kogukonna liikme konkurentsivõimet maailmas, meelitab lahkunud talendid tagasi koju ning inspireerib uute ärimudelite teket (Ülemiste City, 2023)

ÜC linnak viib iga aasta läbi uuringu, et välja selgitada linnakus valmiva toodangu mahu ja tekkinud lisandväärtuse ning linnakus asuvate ettevõtete peamised tegevusvaldkonnad. Lähtudes ÜC ärilinnaku 2022 aasta majandusuuringu tulemustest on vahemikus 2016-2021 linnakus asuvate ettevõtete arv kasvanud 305 firmalt 439 ettevõtteni. Eksportivate ettevõtete sama perioodi ekspordi kasv on olnud 110 miljonilt eurolt 275 miljoni euroni ja ekspordi osakaal 67% müügitulus aastal 2017 on kasvanud 77% aastaks 2021. Lisandväärtus on kasvanud pea 300 miljoni võrra 979 miljoni euroni. ÜC IT ettevõtete ekspordi osakaal müügitulus on 77%, mis on 30% kõrgem ülejäänud eesti IT sektori ekspordi osakaalust. Samuti on ÜC töötaja toodetav lisandväärtus märkimisväärselt suurem võrreldes ülejäänud Eestiga. Kogu Eesti IT sektori lisandväärtus ühe töötaja kohta ilma ÜC-ta on 68 tuhat eurot ning ÜC IT sektoril vastav näitaja 73 tuhat eurot töötaja kohta (Ülemiste City, 2022). ÜC visiooni kohaselt on linnaku keskmes talent, kelle arengu, loomise, edu saavutamise ja eneseteostamise toetamiseks linnaku arendus toimub.

ÜC IT sektori oluliselt kõrgemad majandusnäitajad võrreldes ülejäänud Eesti IT sektoriga ajendasid autorit uurima selle seost linnaku äriökosüsteemiga. Magistritöö eesmärk on uurida, kuidas hindavad ÜC IT sektori ettevõtted linnaku keskkonna ja teenuste rolli nende ekspordi ja lisandväärtuse kõrgele osale majandustulemustest.

3.2. Uuringus osalenud ettevõtete üldiseloostus

Uuringus osalenud IT ettevõtetele oli kolm kriteeriumit. Ettevõttest suurem osa peab asuma Ülemiste linnakus, põhinema Eesti kapitalil, ettevõtte majandusaruande alusel peab toimuma teenuste ja toodete müük välisriikidesse. Töötajate arvu alusel grupeeriti ettevõtted segmentidesse mikro-, väike-, keskmine- ja suurettevõtte. Valimisse sattus erineva profiili ja motivatsiooniga

ettevõtteid. Suured ja keskmised ettevõtted omavad kindlat teenuste ja toodete portfelli ning kuuluvad linnaku eksportivate IT ettevõtete tippu. Kaks küsitletud, üks väike ja teine mikro, ettevõtet on keskendunud peamiselt suurettevõtetele arendustööde tegemisele ja nende peamine teenus on kõrge kvalifikatsiooniga programmeerimiskompetents. Üks pikaajaline rentnik tegutseb edukalt nišiturul ja ülejäänud viis ettevõtet on oma tüübilt kõik teenusettevõtted. Kõik intervjueeritavad ettevõtted on linnakus asunud rohkem kui kaks aastat. On neid kel staazi üle kümne ja neid kes lähenevad kümnele aastale. Mitmed ettevõtted on laienemisega seoses mõned korrad kolinud ja kasvanud koos linnaku arenguga.

Üle kõikide segmentide ühine tunnus oli, et linnaku ökosüsteemi teenuseid ei seostata ekspordi arengu ja toetusteguritena ega mõõdetata nende osa ekspordis. Mikro ja väikeste ettevõtete osas võib nimetada ühiseks tunnuseks soovi saada informatsiooni teiste linnakus asuvate ettevõtete kohta. Suurel osal olenemata ettevõtte segmendist on ootus, et linnak selgemalt ja paremini jagaks informatsiooni pakutavate teenuste osas ja ka teenuseid, mis ekspordi jaoks on mõeldud. Hinnatakse kõrgelt linnaku proaktiivsust roheteemadega tegelemisel ja linnaku IT kuvandit ning kogu infrastruktuuri ja asukohta peetakse heaks.

3.3. Uuringu tulemuste analüüs

Selles peatükis esitatakse tabelitena intervjuude kodeerimisel tekkinud teemad ja märksõnad. Tabelitele järgneb analüüs intervjueeritavate mõtete ning tsitaatidega ning neid seisukohti võrreldakse teoreetiliste käsitlustega.

Küsitletud üheteistkümnest IT ettevõtte juhust ei osanud keegi nimetada ÜC poolt pakutavaid äriteenuseid ja koostöövõimalusi ega seostada neid kui ekspordi toetavaid äriökosüsteemi lisaväärtusteenuseid. „Väga lühidalt, ma ei tea ühtegi teenust, mida nad pakukisid ekspordi toetuseks“ (V1.M). Peale autori poolsete mõningate teenuste nimetamist osati teemat edasi arendada ja nimetada ÜC ja teiste linnakus asuvate teenusettevõtete teenuseid. „Loetletud asjad tulevad, mul nii-öelda tuttavad ette, olen nende uudiskirjas märganud, et neist on räägitud“ (V2.M). Mitmed küsitletud ettevõtetest pidasid ÜC linnaku juures oluliseks arenevat keskkonda ja tugevat IT linnakut kuhu on koondunud Eesti IT suurtegijad. Suhtutakse positiivselt linnakus saada olevatesse teenustesse hoolimata küsitlute enda vähesest teadlikkusest ja teenuste kasutamisest.

Ülemiste City rentnikud märkavad linnakus arengut ja muutusi ning on rahul linnaku, kui äriökosüsteemiga. Mõisteid tark linnak ja innovatsioon nad aga büroorendi, lisaväärtusteenuste ja keskkonnaga seostada ei osanud. Elektriautode laadimiskohti peetakse elementaarseks, kui siis mainiti isesõitvat sõidukit, mida on ringi liikumas nähtud aga täpsemaid teadmisi projektist ei omatud.

Esimese peatüki esimeses teoreetilises osas toodi välja peamised ekspordi tegurid, mis aitavad toime tulla ja kohaneda riikidevahelise kaubandusega poliitilised, majanduslikud, sotsiaalsed, tehnoloogilised, keskkonnast tulenevad ja juriidilised (Dahake, 2019). Oluline tegur, mida tuleb välisuru omaduste puhul arvesse võtta, on kultuuriline sarnasus. Kui turg on kultuuriliselt sarnane koduturuga, on ettevõtte lihtsam olla edukas (Lado, Martinez-Ros, & Valenzuela, 2004). Võrgustiku teooria on viimaste aastate jooksul muutunud järjest olulisemaks juhtimise teoorias ja praktikas (Barczak, Kafel, & Magliocca, 2021) ning ettevõtte, kellel on suhted teiste ettevõtete, valitsusasutuste ja valitsusväliste organisatsioonidega, saavutavad suurema tõenäosusega ekspordiedu (Mattsson & Johanson, 2013). Tarkade linnade definitsioonid kirjeldavad tarku linna tehnoloogilistest, majanduslikest, ökoloogilisest ja sotsiaalsetest aspektidest (Yigitcanlar & Kamruzzaman, 2018). Viimasel ajal on erilist rõhku pandud inimteguri kaasamisele ning aruka linna kontseptsiooni rakendamist on käistletud, kui integreeritud ja mitmemõõtmelist süsteemi, et lahendada linnaprobleeme mitme sidusrühma partnerluse kaudu (Caragliu & Bo, 2016). Tehnoloogiline, majanduslik, kultuuriline, sotsiaalne ja keskkondlikud aspektid on targa linna kontseptsiooni ja ekspordi edukuse ühised faktorid. Seega peaks targa linna ökosüsteem ja seal pakutava teenused nimetatud tegurite osas toetama ettevõtete ekspordi arengut.

3.3.1. Ülemiste City teenused

Esimeseks teemaplokiks on linnaku poolt pakutavad teenused. Tabelis 2 toodud intervjuude kodeerimisel leitud peamised teemad ja märksõnad saavad käesolevas peatükis kommenteeritud ja teooria ning intervjuueeritavate arvamusega illustreeritud.

Eelkõige ostetakse Ülemiste Citylt büroopinda. „Me rendime kontorit, aga mitte et see kuidagi eraldi meie eksporti toetaks. Meil on kontorit vaja“ (V2.M). Üldiselt on 82% intervjuueeritavatest bürooteenustega rahul. Vastutulelikkust ja paindlikust ruumide vahetamisel ja laienemisel nimetati 73% küsitlevate poolt. Linnaku kvalitatiivsus kaalub üle tiptunni ummikud. IT sektoris on inimestel paindlik tööaeg, mis leevendab tiptundidega kaasnevaid liikumishäireid “(V4.V).

Kahel juhul märgiti ära vajadust kontorilahenduse muutmiseks vähenenud büroopinna kasutuse tõttu.

Kõigile vastanuist on tuttavad foorumid ja ärihommikud. Kahele vastajale oli uus informatsioon, et nende eestvedajaks ja korraldajaks on linnak. Osalenud ettevõtteid nii töötajate, kui ka juhtide tasemel oli 27% vastanutest, 45% pole märganud huvipakkuvaid teemasid ning 18% pole sobiva teema korral aeg sobinud. Üks vastajatest nimetas foorumeid ja ärihommikuid heaks võrgustumise väljundiks. Osalejate enamus on keskmise ja suure segmendigrupi ettevõtetest. Üks väike ettevõtte on leidnud osalemiseks huvitavaid teemasid. Ülejäänud mikro- ja väikeettevõtted enda jaoks huvipakkuvat ei ole seni märganud. IT ettevõtted peavad end spetsiifiliseks, kus palju introverte ja töötajatel kaugtöö võimalust. „Ütleme niimoodi, et noh, minu noh, kus nagu minu leib tuleb, on ikkagi tarkvara agendajatelt ja nad on selline väga spetsiifiline sihtrühm. Ja minu kliendid on samamoodi tegelikult väga selline spetsiifiline, siis sellest tulenevalt meil nagu neid võib-olla nii väga neid vaheteenuseid nagu vaja ei ole“ (V7.V).

ÜC poolt pakutavate teenuste ja kasutuse tuntuse poolest olid järgmistel kohtadel konverentsiruumiteenus 82%-le ja majutusteenus 73%-le tuttavad. Kõik 82% on kasutanud konverentsiruumiteenust, seevastu majutusteenust on kasutanud vaid 45% teenuse teadlikest vastajatest. Majutusteenust nimetati heaks võimaluseks partnerile või oma töötajale kas välisriigist või ka kohalikele elukohavahetuse ajaks. „Majutusteenus oli nagu väga tore aga enne tööpäeva algust tahaks välismaalane ka hommikusööki. Õnnestus kaubelda nii kaugele, et majutusteenus sisaldas ka hommikusöögikrediiti. Ma arvan, et see on selline hea vorm koostööks arenevas linnakus, et on aktiivne tagasiside ja ettepanekud“ (V2.M). Olulisi külalisi ja partnereid eelistatakse majutada kesklinna hotellides, kus toitlustus ja muud majutusega seotu kuulub teenuse sisse. Oluliseks peetakse ka restoranide ja teiste ajaveetmise võimaluste lähedust.

Konverentsiruumide teenust peetakse heaks teenuseks, mis võimaldab vahelduse pakkumiseks või suuremate infopäevade, koosolekute korraldamiseks oma kontorist välja minna aga samas olla mugavalt lähedal. Heaks võimaluseks peetakse toitlustuse tellimise võimalust koos ruumi rendiga.

Linnaku logistilist paiknemist ja infrastruktuuri olemasolu tervikuna pidasid heaks 91% vastanutest, 9% ehk üks vastajatest tõi välja mitme ühiskondliku transpordi kasutamise vajadust linnakusse jõudmiseks. Lennujaama lähedust pidasid oluliseks 73% vastanutest. Kõik vastajad peavad heaks parkimisvõimaluste rohkest ja positiivsena nimetati rattaparklate olemasolu.

Tabel 2. Peamised teemad ja märksõnad Ülemiste City teenuste osas

Teenused	Peamised teemad ja märksõnad
Büroorent, konverentsiruumid, skaleeritav kontor	Bürooteenuse ja sellega kaasnevaga rahul, paindlik, vastutulelikud; konverentsiruumid väga hea teenus Ootused: Sooviks hub- laadset büroolahendust; igivanad ja ebaturvalised läbipääsusüsteemid innovatsiooni toetavas targas linnas; läbipääsukaardid kaasaegselt mobiilseks; nõupidamiste ruumis saab õhk kiirelt otsa; raske läbirääkida
Foorumid ja ärihommikud, koolituskrediit	On olnud huvipakkuvaid aga aeg pole sobinud; osalenud ja huvitav; võrgustumise mõttes head üritused; koolituskrediit teenusega ei ole kursis millega tegu Ootused: Ekspordiga seotus tuleb selgemalt välja tuua; foorumite ja ärihommikute eesmärgid selgemalt sõnastada
Majutusteenus	Väga hea teenus partnerile või kolleegile välisriigist; hommikusöögivoucher on oluline lisavõimalus; kindlasti jätkake; väliskülalised majutame kesklinna hotelli, kuna restorane ja vabaaja veetmise võimalusi rohkem
Parkimine, rattaparklad, elektriautode laadimine, transpordi jagamisteenused	Piisavalt parkimiskohti ja -maju; piisavalt elektriautode laadimiskohti; rattaparklate olemasolu Ootused: Parkimismajade makselahendus ei ole innovatsiooni linnaku kohane; vähe katusega turvalisi rattahoiukohti
HR ja turundusvõrgustik	Ei tea teenusest midagi; kord oli plaan osaleda aga jäi minemata; võib-olla turundusjuht teab
Koostöö kõrgkoolidega, praktik kõrgkoolides	Ei tea, ei osale; ei taha praktikante; TalTechis loeme logistika külalisesinejatena, ei ole ÜC kaudu
Kohanemisteenus välismaalt tulijatele	Ei tea, ei ole vaja tuua kolmandatest riikidest spetsialiste; oleme palju kolmandatest riikidest toonud, kus me personal dokumendid korda on ajanud ei tea aga kindlasti on vajalik teenus
Tark linnak, innovatsioon	Mida need linnaku kontekstis tähendavad?; innovaatiline; proaktiivsus ja katsetamise julgus Ootused: Parem kommunikatsioon mõistete tähendusest ja nendega kaasnevatest võimalustest linnakus
Test-city teenus	Ei tea; ei ole kokkupuudet; meil ei ole teenust, mida seal testida

Allikas: Autori koostatud intervjuude kodeeringute põhjal

HR ja turundusvõrgustiku teenust ei tea 82% valimi ettevõtete juhtidest, üks on plaaninud osaleda ja üks on kuulnud. Kohanemisteenus kõlas tuttavalt ühele, kolmandatest riikidest pärit töötajatega suurettevõtte juhile. Koolituskrediit, kõrgkoolidega koostöö võimalus ja test-city teenus on eksportivate IT ettevõtete juhtide seas võõrad teenused.

Targa linnaku mõiste ja innovatsiooni arenguks soodne keskkond jäi arusaamatuks 45% vastanutele. Ei saadud aru, mida need mõisted rentnike jaoks tähendavad. Intervjueeritavad sooviks paremini aru saada, mida targa linna ja innovatsiooni all rentnikega suhestumisel mõeldakse ning seitse vastajat soovitasid linnakul mõleda nende mõistete paremat kommunikatsiooni linnaku teenuste valguses. Seoses innovatsiooni ja targa linna mõistega sooviti teada saada, mida linnak ise nendes valdkondades teeb ja mis on võimalused rentnikele? Kas mõni rentnik osutab või arendab mõnda innovaatilist teenust? Mis on linnaku põhimõtted teenuste ostul ja arendusel? Viimasel ajal on erilist rõhku pandud inimteguri kaasamisele ning aruka linna kontseptsiooni rakendamist on käistletud kui integreeritud ja mitmemõõtmelist süsteemi, et lahendada linnaprobleeme mitme sidusrühma partnerluse kaudu (Caragliu & Bo, 2016).

3.3.2. Ettevõtete vahelised ärisuhted ja linnaku multikultuurne keskkond

Teiseks teemaplokiks on ettevõtete vahelised ärisuhted ja linnaku multikultuurne keskkond. Tabelis 3 toodud intervjuude kodeerimisel leitud peamised teemad ja märksõnad saavad käesolevas peatükis kommenteeritud ja teooria ning intervjueeritavate arvamusega illustreeritud. Linnaku äri- ja teenustest nimetati esimesena toitlustust, seejärel nimetasid 55% ja 45% intervjueeritavastest vastavalt MyFitness spordiklubi ja Tervisemaja. Toitlustuse osas oli palju erinevaid arvamusi, kuid üldvaates ollakse kohtade valikuga rahul. Üks kord toodi välja kõrged hinnad, mille tõttu on hakatud rohkem toitu kodust kaasa võtma.

Äriteenuseid keegi linnakus asuvalt ettevõttelt ei osta. Teenuse sisseostul on ettevõtetel kindlad kriteeriumid ja linnakus paiknemine nende hulka ei kuulu. ITL, EAS ja Eesti Rahvusvahelist Maja ettevõtete juhid ise ei nimetanud. ITL liikmed ei näe ÜC võimendust erialaliidu tegevuses ja asukoht liikmeks olekut ei mõjuta. ITL korraldatud üritused, mis toimuvad ÜC-s on aga seevastu asukoha mõttes mugav osaleda. „Oleme ITL-i liikmed ja osalenud ITL poolt samas linnakus korraldatud üritustel. Otsest kasu pole saanud aga need on toimunud meile sobivas asukohas. Linnaku osa selles nagu pigem pole.“ (V2.M). Ühel keskmisel ettevõttel on EAS-ga pikk koostöö kogemus aga linnaku rolli selles taaskord ei nähta.

Eesti Rahvusvahelise Maja teenuseid pidas vajalikuks vaid üks suurettevõtte, kes on toonud töötajaid kolmandatest riikidest. Ülejäänud ettevõtted väljaspoolt EL-i lähiajal tööjõudu tuua ei plaani ja teenust ei vaja. Uuringus osalenud ettevõtetest vähestel on kohapeal teistest riikidest töötajaid, „kuna meil ei ole lokatsioon niivõrd oluline, siis meil ei ole nagu tingimata alati vajalik, nagu neid siia tuua“ (V7.V). „See puudutaks nagu töötajate aktsenti ja igal juhul see nagu kõike toetab aga kas ta konkreetselt väärtust annab...“ (V7.V). Linnaku multikultuurne keskkond ja seda toetavad teenused on ärilinnaku kuvandi vaates positiivne, kuid 91% uuringus osalenud ettevõtete juhtide vaates antud suhtlusvormi kaudu erinevate kultuuride kohast kogemust ei otsita.

Tabel 3. Peamised teemad ja märksõnad B2B teenuste ja multikultuurse keskkonna osas

Teenused	Peamised teemad ja märksõnad
Toitlustus	Tarbime erinevaid söögikohti; söögikohti on piisavalt; erinevaid võiks rohkem olla; hea koos konverentsiteenuse ja majutusega; lõunapakkumised on väga kallid
Teadmine teistest linnakus asuvatest ettevõtetest	Ei tea aga huvitab, võivad tekkida ärisuhted ja koostöövõimalused; kontaktid huvitavad ka; üldiselt teame; Ootused: Networking portaal ja/või üritused
Linnakus asuvate teiste ettevõtete teenuste kasutamine	Ei kasuta; kasutame; teenuspartneri valiku kriteeriumiks ei ole asukoht ÜC -s; Myfitness; tervisemaja; toidupood Ootused: Keemiline puhastus-pesumaja; iluteenused – juuksur, maniküür, pediküür
ITL ja EAS asumine linnakus	Pole oluline; ITL liikmed; ITL asumine linnakus võib-olla natukene toetab; linnaku võimendust nende tegevustes ei näe; pikaajaline koostöö EAS-ga Ootused: Info ja võimalus olla kaasatud delegatsioonide külastusel showroomis või jagada informatsiooni oma teenusest
Eesti Rahvusvaheline Maja	Meil ei ole vaja tuua kolmandatest riikidest spetsialiste; oleme toonud kolmandatest riikidest ja kindlasti on vajalik teenus
Multikultuurne keskkond	Ei ole kokkupuudet; need inimesed on kuskil suurtes ettevõtetes; on rahvusvahelist seltskonda; linnaku sotsiaalse keskkonna kaudu erinevate kultuuride kogemust ei otsi.

Allikas: Autori koostatud intervjuude kodeeringute põhjal

Teadmine teistest linnakus asuvatest ettevõtetest on olemas 27% küsitletutest, kolmel ettevõttel. Ühel väikesel tarkvaraarendajal, ühel keskmisel tarkvara müüjal ja ühel suurel tarkvaraarendajal, kes teeb koostööd teiste arendusettevõtetega. Üle poole, 55% uuringus osalenutest ei tea missugused firmad linnakus asuvad ja 45%-le pakub huvi võimalike koostöö või ärisuhete

eesmärgil. „Ei ole hea ülevaade, huvitaks kindlasti, mis ettevõtte kuskil täpselt asub ja inimeste kontaktid. See võib luua mingeid ärisuhteid, mis võivad viia mingisuguse ekspordini.“ (V1.M)

„Kui saaks paremini aru, et kes seal linnakus on ja milliseid teenuseid keegi teine pakub, et kas seal oleks koostöövõimalusi.“ (V4.V).

„Sisemiseks networkinguks võiks olla oma portaal. Majade alt lifti juurest ettevõtete nimesid üles kirjutada ei ole nutikas“ (V2.M).

„Praegused foorumid, pigem võiks fookus olla networkingul, kus algatuseks võib-olla tutvustavad, et mis teenused seal on ja siis ettevõtete esindajad saavad tutvustada ja kohtuda“ (V6.V).

3.3.3. Avalik ruum, keskkond ja transpordiinfrastruktuur

Kolmas teemaplokk käsitleb linnaku avalikku ruumi, ümbritsevat keskkonda ja transpordiinfrastruktuuri. Tabelis 4 toodud intervjuude kodeerimisel leitud peamised teemad ja märksõnad saavad käesolevas peatükis kommenteeritud ja teooria ning intervjuueeritavate arvamusega illustreeritud.

Avaliku ruumi teenuseid ning linnaku keskkonda peavad kõik ettevõtete juhi meeldivaks ning eraldi rõhutatakse lennujaama läheduse olulisust rahvusvahelise äri kontekstis. Heaks võimaluseks peetakse erinevaid alasid töökeskkonnavahetuseks või tööpausi pidamiseks. Spordi- ja liikumisüritused on positiivne algatus, kuid vaid üks küsitletutest on ettevõttega üritustel osalenud. Mikro ettevõtete arvates on need mõeldud suurematele firmadele, kus on ressursi meeskondi kokku panna ja üritus töötab ka team buildingu eesmärgil. Väheste osaluse põhjuseks toodi IT ettevõtetele omast kaugtöö vormi ja, et toimuvad liiga palju töö ajast. Rohelise linnaku vaade ja sellesuunalised arengud on positiivsed. On mõistetav, et looduskeskkonna loomine võtab aega, kuid leiti et on ka lihtsamaid ja kiiremaid võimalusi. Suitsetajad hoonete uste ees ja linnaku tänavatel on häiriv. Kaasaegse ja seotud ergliikluste olemasolu jaid ja nende võrgu laienemist peetakse jätkusuutliku keskkonna ja targa linnaku oluliseks osaks. Transpordiühendusi, auto-ja kergliikluste seotust teiste linnaosade ning tähtsate sõlmpunktidega peetakse linnaku kontekstis üheks oluliseks faktoriks. Samuti peetakse oluliseks võimaluseks alternatiivsete transpordi võimaluste olemasolu. „Hea, et on võimalus parkida Bolt ja Citybee rendiautot.“ (V2.M).

Tabel 4. Peamised teemad ja märksõnad avaliku ruumi, linnaku keskkonna ja transpordi osas

Teenused	Peamised teemad ja märksõnad
Välitööalad	Ei ole aega enam sellisteks asjadeks; hea, et on erinevaid välialasid
Spordi-ja liikumisüritused	Tore, et neid tehakse; oleme osalenud; liiga väike ettevõtte; inimesed kodukontoris; ei ole köitnud; eesmärk jääb arusaamatuks; Ootused: Ajaliselt lühemad, et mahuks lõuna sisse; ei tea kas inimesed tulevad selle pärast kontoris
Afterwork	Väga vähe toimub; väga naudin; see tuleks käima saada; paaril päeval nädala sees; terve suvi; valiku ja meeleolu jaoks rohkem, kui üks koht; Rail Baltica; Ootused: Linnak võiks toetada ja pikema ajalisemalt avatud hoida, rohkem kui ühe teenusepakujaga, et oleks aega käima saada
Keskkond	Rohkem rohelist ja hubasust; tuule koridorid; roheline liikumise vaade meile väga sobib; ratta teed; häirib igal pool suitsetamine
Transpordi ühendused ja juurdepääs linnakule	Väga hea asukoht ja juurdepääsetavusega igast suunast; lennujaama lähedus; transpordiühendused olemas; Rail Baltica; mitme ühistranspordivahendiga; linnakusisene transport

Allikas: Autori koostatud intervjuude kodeeringute põhjal

Neli küsitletavat tõid omaalgatuslikult välja afterwork ürituste puudumise. Mõistetakse juurpõhjuseid, kuid leiti teiste linnakute ja linnaosade näitel nii Eestis kui ka välisriikides, et see on vajalik ning oluline osa terviklikusest. Rail Baltica terminalis nähakse olulist võimendust linnaku teedevõrgustiku ning sotsiaalse arengu perspektiivis, mis võiks tuua linnakusse rohkem inimesi ja sellelt pinnalt ka ehk lihtsam afterwork teenust arendada.

3.4. Ettepanekud ekspordi arenguks

Käesolevasse teemaplokki on koondatud intervjuueeritavate ettepanekud ja ootused Ülemiste linnakule ekspordi toetuse vaates, mis on seotud tervikuks teooriaga, teiste uurimusteamade tulemuste ja autori arvamuse ning ettepanekutega.

Linnak seostub IT ettevõtjatele eelkõige hea äriökosüsteemiga büroopinna teenuse osutajana, mitte otsese äritegevuse toetuse pakkujana. Esmase reaktsioonina ei osatud ekspordi arengu otsese tegevuse toetuseks ühtegi konkreetset soovi esitada. Ühist arvamust illustreerib tsitaat „no ütleme niimoodi, et me selle peale lootma ei jääks, kui välja pakutakse ja see kuidagi toob midagi põnevat

lauale, siis kasutame. Aga see ei ole esimene valik.“ (V4.V). Uute teadmiste toomise osas oldi arvamisel, et ITL-i ja tehnoloogia eriväljaannetes on kõik tehnoloogia arenguga seotud uudised laiaulatuslikult ja hästi kajastatud ning kättesaadavad. Vaba aja leidmine erinevatel üritustel osalemiseks on kõigi juhtide jaoks üks olulisi takistusi.

Ettepanekute teemaarenduse käigus kerkis kõigil intervjuueeritavatel esile mõtteid, mis on autori poolt koondatud nende esitamisesageduse järjestuses nelja rühma. Linnaku uuendusmeelne kasv ja areng, selge sõnumi edastamine 73%, linnakusisese võrgustiku arendamine 45% ja otsesed tegevused ettevõtetele 36% saavad järgmistes teemaplokkides analüüsi ja ettepaneku vormis kajastatud.

3.4.1. Linnaku kasv ja areng

Kõik juhid on suures pildis rahul linnaku proaktiivse rohelise arengu, katsetusjulguse ja infrastruktuuriga. Erinevad mõtted võtab kõige paremini kokku ühe suure segmendi kliendi tsitaat „Ma arvan, arvestades, et tegemist on linnaku ja hoonetega ja kõige sinna juurde kuuluvaga ning ekstra nende roheteemadega on ühte või teistpidi seotud. Et sellelt teljelt see proaktiivsus, mis seni on silma paistnud, on positiivne, et sellega jätkata, et see keskkond ka viie aasta pärast tunduks talentidele atraktiivne, et see ei jää kuidagi selle nurga alt ajast maha. Mulle meeldivad need algatused ja katsetusjulgus. Ülemiste linnak ongi siin kõige eesrindlikum ja me oleme sellega harjunud ja ei oska rohkem küsida. Et otsest puudust nagu küll millestki ei ole“ (V11.S)

Linnaku ökosüsteemi kujundamisel olla eesrindlik, omada julgust katsetada paindlikult ja innovatiivselt oma põhiteenuseid on üks enim pakutud linnaku ekspordi toetuse meede. „Ärilinnak on hea mõte, kui ettevõtete ja töötajate jaoks olulised (ja kaasaegsed) põhiteenused, hea liikluskorraldus ja parkimine on korraldatud, siis kõik muu toimib suuresti ise (V5. V). Lisak ettepanekuid:

- a) rendipindade valikute mitmekesistamiseks,
- b) toodi välja vajadust rohkem katuse ja valvega rattaparklate osas,
- c) soovitati kasutada linnakus kaasaegseid turvalisi ja innovatiivseid lahendusi läbipääsusüsteemides ja parkimismajades,
- d) leida lahendusi tugeva tõmbetuule leevendamiseks,
- e) kõikide linnaku hoonete mõistlikus läheduses pakkuda väärikaid võimalusi suitsetajatele,
- f) nõupidamise ruumi ventilatsioon korda,
- g) õppida tundma klientide vajadusi leidmaks nende probleemidele lahendused.

Rendipindade valikute mitmekesistamise ootuse põhjuseks on covid'i perioodist tulenev töökorralduse muutus, mis tundub olevat jääv ja kõiki inimesi korraga kõikidel nädalapäevadel kontoris tagasi tuua ei ole seni paljudel ettevõtetel enam õnnestunud. Samas tajutakse töötajate soovi ja vajadust käia kontoris kolleegidega suhtlemise eesmärgil ning see tingib tänaste lahenduste muutmise vajaduse.

Empiirilistes uurimustes (Lopez 2017; Yigitcanlar & Kamruzzaman, 2018) on välja toodud targa linna enda keskne teerajaja roll innovatiivsete IKT lahenduste rakendamisel, mis muudab inimeste elu lihtsamaks parandades nende elu kvaliteeti tagades seejuures jätkusuutliku majandusliku kasvu. Rentnike ettepanekutest ja teooriast lähtudes teeb autor ettepaneku loetletud ootustele tähelepanu pöörata ja targa linna kontseptsiooni kohaselt klientidega lahenduste leidmiseks suhtluses olla.

3.4.2. Kogukond ja võrgustumine

Suurema osa vestlustest läbinud teema on linnakusisene ettevõtete tundmine ja koostöö. Suuremal osal puudub teadmine linnakus asuvatest ettevõtetest, kuid oleks sellest huvitatud võimalike ärisuhete või koostöö eesmärgil. Küsimusele, mis võiks olla formaat tuli kaks ideed. Valdav oli lühiformaadis võrgustumise üritus, kus on võimalus ettevõtte end tutvustada ja omavahel suhelda, mitte lihtsalt kuulata paari esineja loenguid. Sama ürituse raames nähakse ka linnakut oma tegevustest rentnikele rääkimas. Füüsilise ürituse juures rõhutati selle formaadi ja aja faktori tähtsust. Teine vaade oli näiteks algatuseks luua võrgustumiseks eraldi veebiportaal, mille vahendusel huvipakkuva ettevõttega saab kontakti luua.

Kogukondliku läbikäimise aspektist oodatakse väga afterwork ürituste taaselustamist, algatuseks kasvõi kord-kaks nädala sees. Arvamus oli, et lisaks kergetele jookidele peaks pakkuma ka suupisteid ja et teenusepakkujaid peaks olema rohkem kui üks, et pakkuda valikut ja terviklikku atmosfääri. Kahe intervjuueritava arvamuse kohaselt peaks afterwork sarja toimima saamiseks aega andma ning linnak vajadusel ise projekti toetama. Mõistetakse hästi, et piirkond tänases arengu etapis väljaspool tööaega inimesi ligi ei meelita, kuid siiski on linnakule soovitus afterwork kontseptsioonile mõelda ja taas proovida seda käivitada.

Võrgustiku teooriast lähtudes mõjutavad ettevõtte ekspordijõudlust tema suhted teiste organisatsioonide ja ettevõtetega. Ettevõtted, kellel on tugevad suhted teiste ettevõtetega, valitsusasutustega ja väliste organisatsioonidega, saavutavad suurema tõenäosusega ekspordiedu

(Mattsson & Johanson, 2013). Ärivõrgustike määratletakse kahe või enama üksuse vaheliste pikaajaliste formaalsete ja mitteformaalsete sidemete kogumite alusel (Barczak, Kafel, & Magliocca, 2021).

IT ettevõtete ekspordi toetuseks teeb autor ettepaneku ettevõtete võrgustumise ja afterworkingu loomine võtta fookusesse ning planeerida konkreetseid tegevusi. Võrgustumise käivitamiseks võiks olla eraldi portaal ja seda täiendada füüsiliste kohtumiste sarjaga. Formaadilt peaks üritus võimaldama linnakul tutvustada enda plaane ja innovatsiooni projekte ning nende seost rentikega, ettevõtetel presenteerida enda teenuseid, tooteid või jagada kogemust ning üks osa jätta vestlusteks ja kontaktide loomiseks. Kuna paljudest intervjuudest käis läbi aja faktor siis soovitus on üritused planeerida lühikesed, mis ajaliselt mahuksid pika lõuna sisse. Ettevõtete esitlused võiksid olla esmaseks tutvustuseks olla *pitching* formaadis 10-15 min pikkused. Võrgustiku üritus võiks olla sarja formaadis. Kui esimesed kogunemised on möödunud edukalt, näha on juba kogukonna tekke tunnuseid ja sari näitab tõusutrendi, võiks ettevõtete hulgast kaasata vabatahtlike sarja korraldajate *leader boardi*. Autori arvamuse kohaselt peaks kogukonna liikmetest liidrite kaasamine mõjuma positiivselt ettevõtmise arengule.

3.4.3. Sõnumi edastus

Selge sõnumi edastus on samuti üks läbiv teema. Ettevõtete juhid soovitasid linnaku teenuseid ja tegemisi selgesõnaliselt kommunikeerida. Soovitakse aru saada, mis teenused on mõeldud ekspordi toetuseks. Samuti ei tea suurem enamus linnaku innovatsiooni tegevustest ja test-city teenusest. Kuidas linnaku teadus ja innovatsiooni projektides osalemine ettevõtetega seostub ja missugused laiemaid võimalusi test-city teenus neile pakub. „Kindlasti saaksid nad võib-olla paremini anda teada, mis teenused need ekspordi toetuseks on, kui üldse on. Kuidas nad oma asju teevad või on mingid sisemised ettevõtete omavahelised võrgustumise teenused. Või on neil mingid oma näidisettevõtted kellelt nad teenuseid tellivad. Või kui nad on ise mingisugused näidiskliendid ja tellivad teenuseid ainult oma ettevõtetest.“ (V1.V).

IT eksportivate ettevõtete juhid ei oska ökosüsteemi teenuseid oma ettevõtte ärieduga seostada. Linnaku ökosüsteemi teenuste rollist ettevõtete ekspordi arengus on vajalik paremini kommunikeerida ning selgelt välja tuua ekspordi toetavad meetmed.. Olgu see siis seotud teenustega või linnaku enda targa linna innovatsiooniprojektidega.

3.4.4. Otsese äritegevuse tugi

„Puhtalt meie vaatest, mida startup ettevõtte otsib on kliendid, investorid ja koostööpartnerid. Koostööpartnereid meil linnakus praktiliselt ei ole. Investorite leidmise võimalust ei ole nad reklaaminud.“ (V2.M) See tsitaat toob välja alustavate ettevõtete vajadused.

Kaks järgmist tsitaati peegeldavad ettevõtjate poolt ekspordi toetustegevusega seotud eeldusi. „Niisugune märksõna, ürita oma klienti tundma õppida. Kaardistaks natuke seal olevate ettevõtete väljakutseid, mis iganes suunas olgu see siis eksport või innovatsioon, võib-olla läbi selle suudaksid neid ka paremini kõnetada ja midagi arendada.“ (V6.V). „Kui seal oleks keegi, kes tunneb hästi nende tänaseid ettevõtteid ja millega nad tegelevad siis võiks tekkida midagi küll “ (V2.M). Eristuva ja kõnetava pakkumise korral pidasid mitmed juhid erisegmentidest teenuse kasutust tõenäoliseks.

„ITL showrooms käivad välismaa äridelegatsioonid. Mitte ühelegi sellisele sündmusele ei ole tulnud teadet ju, et tulge ja kohtuge. Võib-olla oleks põnev ette teada ja kui muud ei saa siis kasvõi oma brošüüri kaasa suruda.“ „Kui linnak saaks sellesse ahelasse sekkuda, oleks tore.“ (V4.V)

Autor teeb ettepaneku linnakul arendada ITL-iga koostööd kahes vaates. Esimene ettepanek on luua võimalus linnaku eksportivatel ja eksporti alustavatel ettevõtetel tutvustada oma teenuseid välisriikide delegatsioonidele. Teine ettepanek on linnakul endal leida ITL-iga koostöövorm targa linna terviku toimimise ja innovatsiooniprojektide teadmise edasiandmiseks ITL-i kaudu.

Otsese äritegevuse toetuseks linnakult teenuseid ei oodata, sest sarnaseid organisatsioone ja ettevõtmisi on Tallinnas ja Eestis olemas. Eristuva äriteenuse pakkumiseks on vajalik põhjalikum sihtgrupi eeltöö ja koostada äriplan. Autor pakub ühe võimalusena linnakul kokku koondada teadmine turul olevatest ekspordi toetusmeetmete pakkujatest ja struktureeritult vahendada informatsiooni näiteks *networking* veebilehe vahendusel.

Ettevõtted peavad oluliseks linnaku jätkusuutlikku arengut. Arvestades teema järjest laiaulatuslikumat arengut kõikides ettevõtlusvaldkondades on ÜC-1 hea võimalus olla selles vallas teerajajaks. Kinnisvarateenuse arendajatel saab lähiajal olema kohustus mõõta ja raporteerida oma keskkonna jalajälge. Sellest tulenevalt võiks linnak proaktiivselt pakkuda rentnike põhiskeskkonna jätkusuutlikkuse ESG (Environmental Sustainability Governance) aruannet, mida on ettevõtetel hea lisada oma majandusaruannetesse, kasutada turundusmeetmetena ja teistes

ettevõtte tegevusi kuvavates dokumentides. Perspektiivis võiks raportit saada paindlikult erinevates vormingutes, kas avaandmetena edasitöötlemiseks või juba esitusvalmis dokumendina. Töödeldav formaat sobib neile, kel on vajadus andmeid integreerida täiendavate teiste allikatega. Valmis formaat on suurepärane lisaväärtus ettevõttele, kelle jaoks ÜC poolt esitatav info on piisav, puudub endal ressursid edasiseks töötlemiseks ja seega saab valmis raportit hõlpsasti äritegevuse toetuseks ära kasutada.

3.4.5 Ökosüsteemi teenuste mõõtmine

Käesoleva uurimustöö käigus autor ei leidnud meetodit, kuidas mõõta Ülemiste City ökosüsteemi teenuste tuge ekspordile. Uurimustöö tulemusena leiab autor, et linnakul on kõigepealt vajalik viia teenuste sõnum eksportivate IT ettevõtetele, selleks et midagi mõõta tuleb kõigepealt luua teadmine nendest teenustest.

Lähtuvalt intervjueritavate ettevõtete huvist võrgustumise vastu teeb autor ettepaneku mõõta ekspordi tuge läbi võrgustumise tegevuste loodud kontaktide arvuga, kas seminaridel või veebilehe vahendusel.

KOKKUVÕTE

Magistritöös analüüsiti Ülemiste City äriökosüsteemi teenuste rolli IT ettevõtete ekspordi toetuses. Töö eesmärk oli uuringu tulemuste põhjal teada saada, missugused linnaku teenused soodustavad IT ettevõtetel ekspordi arengut ja kuidas mõõta nende teenuste kasutamist ning mõjusust. Missuguseid otseseid teenuseid ekspordi toetuseks IT ettevõtted veel soovivad.

Uurimuses osales 11 linnakus asuvat eksportivat IT ettevõtet, kes kõik tegelevad programmeerimise ja teenuste arendusega. Ettevõtete juhtidega läbiviidud intervjuude kodeerimisel saadud peamised teemad ja märksõnad koondati uurimisküsimuste kaupa tabelitesse. Uurimuse tulemusena selgus, et ükski eksportiv IT ettevõtte ei seosta linnaku ökosüsteemi teenuseid ekspordi toetusteenustena. Ülemiste City poolt pakutavate teenuste ja linnakus saadaolevaid teenuseid peetakse pigem ärilinnakuga kaasaskäivateks loomulikeks teenusteks. Linnaku teenuste kasutamist ja mõju ettevõtete ekspordile ükski IT ettevõtte ei mõõda.

Ettevõtjad oskasid nimetada ja kiitsid linnaku majutusteenust, mida on hea kasutada elukohana partneritele ja töötajatele Eestis viibimise ajal, kui ka pakkuda kohalikele töötajatele eluaseme vahetuse ajaks asenduskoduks. Foorumite ja seminaride toimumist linnakus peetakse heaks võimaluseks ja keskkonda sobituvateks, kuid nendest osavõtt on üldiselt väike. Vaid üks juht ütles, et osalevad ise ja ka nende töötajad võtavad osa. Ülejäänud osalevad vaid kõnetavate teemade korral ning sageli on ajakava juba teiste prioriteetsemate tegevustega hõivatud. Test-city teenusest ja Ülemiste City enda innovatsiooniprojektidest selget ja head ülevaadet ei ole ühelgi küsitletutest. Nähakse aeg-ajalt isesõitvaid autosid linnaku teedel omamata enam infot projekti kohta.

Linnakus asuvaid teisi ettevõtteid suurem osa küsitletutest ei tea. Ainsana osati nimetada toitlustusettevõtteid ja MyFitness spordiklubi ning Tervisemaja, mille olemasolu linnakus tunnustatakse ja teenuseid oma töötajatele pakutakse. Söögikohtade osas on mitmeid erinevaid arvamusi. Osadel juhtudel on valik väike, teiste arvamusel kohaselt on piisavalt ja ühe korra toodi välja, et hinnad on liiga kõrged ning inimesed võtavad kodust lõuna kaasa. Teiste linnaku ettevõtete vastu on suuremal osal intervjuueeritavatest huvi olemas ning on ootus kaasaegse võrgustiku

loomise võimaluste vastu, kas eraldi veebilehe või konkreetsete ürituste kaudu. Ürituste puhul tuuakse negatiivse argumendina välja ajafaktor, mis sageli ei võimalda kaasa lüüa.

Linnaku võimendust ITL-i ja EAS-i tegevustes ei ole märgatud. Positiivseks nimetati ITL showroomi linnaku asukohta, kui on vajadus sealsetel üritustel osaleda. Linnaku asukohta, head juurdepääsetavust, lennujaama lähedust ja head transpordiinfrastruktuuri nimetasid kõik linnaku tugevateks omadusteks. Lennujaama lähedust ja foorumeid toodi välja, kui kõige enam ekspordiga seotuvaid tugisüsteeme. Linnakus pakutavaid välitöö- ja tegevusealasid ning kergliiklusteid peetakse igati positiivseteks ja rohepöört toetavateks arenguteks. Üldpildis ollakse Ülemiste City kui äriökosüsteemiga rahul linnaku hea logistilise asukoha ja infrastruktuuriteenuste olemasolu tõttu. Linnaku tegevused ja areng ilma süvenemata paistab välja proaktiivne ja innovatiivne, mis toetab tugevat IT linnaku kuvandit ja meelitab edumeelseid linnakusse.

Käesoleva uurimuse tulemusena ekspordi toetavate teenuste kasutamise ja mõju mõõdikuid autor välja pakkuda ei oska. Ettevõtted ei seosta äriökosüsteemi ja selle teenuseid ekspordi toena ning enne kui nend emõju mõõtma hakata on vajalik luua linnaku ettevõtetes vastav arusaam ja teenuste kontekst.

Uurimisööst tehtavad järeldused ja ettepanekud linnakule on:

- 1) teenuste parendus ja turundus ekspordi toetuse kontekstis,
- 2) jätkama linnaku jätkusuutlikku edasiarendust,
- 3) looma võimalusi äriõrgustike tekkeks ja arenguks,
- 4) ÜC on integraator ekspordi toetavate teenuste pakkujatele,
- 5) ÜC ja ITL tihedam koostöö
 - a. ÜC targa linna toimimise teadmise ja innovatsiooni tegevuste esindajaks erialaliidus,
 - b. ÜC loob võimalusi linnaku ettevõtete tutvustamiseks välisdelegatsioonidele.

Antud uurimistöõ tõi välja eksportivate IT ettevõtete tänase teadmise ja suhestumise teemasse ning parendustegevuste ettepanekud. Kuna uurimus teostati kitsendatud sihtgrupil siis edaspidised sarnased uurimused võiksid uurida, kuidas tajuvad ökosüsteemi teenuste osa ülejäänud linnaku ettevõtted, uurida linnaku ökosüsteemi teenuste rolli võrgustumise ja innovatsiooni teooria vaatenurgast võrrelduna Ülemiste Cityle sarnaste linnakutega, uurida ökosüsteemi teenuste seost linnaku ettevõtete majandustulemustega..

SUMMARY

THE ROLE OF SMART CITY BUSINESS ECOSYSTEM SERVICES IN SUPPORTING THE EXPORT OF IT COMPANIES BASED ON THE CASE OF ÜLEMISTE CITY

The master thesis analysed the role of Ülemiste City's business ecosystem services in supporting the export of IT companies.

The aim of the study was to find out which services in the city centre facilitate the export development of IT companies and how to measure the use and effectiveness of these services. What other direct services to support exports are desired by IT companies.

Eleven exporting IT companies located in the business district, all of them involved in programming and service development, participated in the study. The main themes and keywords from the coding of the interviews with company managers were summarised in tables by research question.

As a result of the research, it was found that none of the exporting IT companies associate the services of the business district ecosystem as export support services. The services provided by Ülemiste City and the services available on the business district are rather seen as natural services that go hand in hand with the business ecosystem of the district. No IT company measures the use of the business ecosystem services and the impact to its business exports.

Companies were able to name and praise the accommodation service of the business district, which is good to use as a place to stay for partners and employees during their stay in Estonia, as well as to provide a temporary home for local employees during a change of permanent home. Forums and seminars on the district are seen as a good opportunity and fitting into the environment, but attendance is generally low. Only one manager said that they participate themselves and that their talents also actively participating in. The rest only attend when there is a topic of interest, and often their schedules are already busy with other higher priority activities. None of the interviewees has a clear and good overview of the Test-city service and Ülemiste City's own innovation projects.

Self-driving cars are occasionally seen on the roads of the district without having more clear understanding and any further information about the project.

Most of the interviewees do not know about other businesses situating in the business district. The only ones that could be mentioned were the catering establishments and the MyFitness sportclub and the health centre Tervisemaja, which are recognised as useful and good services available in the centre to offer value for the employees. There are number of different views and opinions concerning dining options and facilities. For some people the choice is small, others' point of view there is enough places and good choice and in one case it was mentioned that prices are too high and people take their lunch from home. There is interest about other businesses locating in the ÜC district from the majority of interviewees and an expectation of opportunities for modern networking, either through a dedicated website or specific events. As for events, the time factor is cited as a negative argument, often making it impossible to get involved.

The location, good accessibility, proximity to the airport and a good transport infrastructure system were all cited as strengths of the ÜC district. The proximity to the airport and the business forums were identified as the support systems most associated with exporting. The outdoor work and activity areas and easy access to transport provided by the business district are seen as positive developments that support the greening process.

Overall, the business ecosystem of Ülemiste City is perceived as a satisfactory one, due to its good logistical location and the availability of infrastructure services. The activities and development of the district, without going into depth, appear to be proactive and innovative, which underpins the strong image of an IT district and attracts progressive people to the Ülemiste City.

As a result of this study, the author is not able to propose metrics for the use and impact of export support services. Companies do not associate the business ecosystem and its services as export support and before measuring their impact it is necessary to create the appropriate understanding and service context within the companies of the business district.

The conclusions and recommendations for the Ülemiste City are:

- 1) improve the design and marketing of services in the context of export support,
- 2) continue the sustainable development of the business district,
- 3) create opportunities for business networking and development,

- 4) ÜC is an integrator for export support service providers,
- 5) closer cooperation between ÜC and ITL,
 - a. ÜC represents the knowledge and innovation activities in the field of smart city in ITL,
 - b. ÜC presents to foreign delegations of the city's businesses.

This research identified the current knowledge and attitudes of exporting IT companies on the topic and suggestions for improvement. As the research was carried out on a limited target group, future similar research could investigate the perception of ecosystem services by the rest of the businesses on the Ülemiste City district, investigate the role of ecosystem services in the business district from the perspective of networking and innovation theory in comparison to other business districts similar to Ülemiste City, investigate the relationship between ecosystem services and the businesses' economic performance locating in the district.

KASUTATUD ALLIKATE LOETELU

- Abdullahi, L., Porras, J., & Haque, S. (2022). *A Roadmap Towards Building a National Smart Campus: An Ecosystem Approach*. Allikas: Arxiv: <https://arxiv.org/>
- Barczak, B., Kafel, T., & Magliocca, P. (2021). Network approaches and strategic management: Exploration opportunities and new trends. *Journal of Entrepreneurship, Management and Innovation*, 7-35.
- Caragliu, A., & Bo, C. F. (2016). Smart Cities Invest in Smarter Policies? Learning from the Past, Planning for the Future. . 657-672.
- Cieslik, A., Michalek, A., Michalek, J. J., & Mycielski, J. (2015). Determinants of Export Performance: Comparison of Central European and Baltic Firms. *Finance a Uver*, 211-299. Allikas: <https://web.p.ebscohost.com>
- Dahake, S. (11. July 2019. a.). *The Economic Times*. Allikas: Rise: <https://economictimes.indiatimes.com>
- EAS. (06. May 2023. a.). *EASi ja KredExi ühendasutus*. Allikas: VKE definitsiooni selgitus: <https://eas.ee>
- Eesti Ettevõtluskõrgkool Mainor. (2022). *Ülemiste City ärilinnaku Majandusuuring 2022*. Allikas: Ülemiste City Majandusuuringud: <https://ucuuringud.eek.ee/download.php?dok=a3a0ad6ea678987753a1613bb62febf9faafe903&t=av>
- Eesti Infotehnoloogia ja Telekommunikatsiooni Liit. (2022). *Visioon 2035*. Allikas: ITL: <https://itl.ee/visioon-2035/>
- EIT Climate-KIC. (2023. May 2023. a.). *Stories; Healthy, Clean Cities*. Allikas: EIT Climate-KIC: <https://www.climate-kic.org/programmes/deep-demonstrations/healthy-clean-cities/publications/>
- Euroopa Liidu Komisjon. (2022). *European Commission Library*. Allikas: European Commission: <https://ec.europa.eu/newsroom/dae/redirection/document/88701>
- European Commission. (06. May 2023. a.). *European Commission*. Allikas: Smart Cities Marketplace: <https://smart-cities-marketplace.ec.europa.eu/>
- European Commission. (2023). *Europe's Digital Decade: digital targets for 2030*. Allikas: European Commission: https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/priorities-2019-2024/europe-fit-digital-age/europes-digital-decade-digital-targets-2030_en
- Eurostat. (2020). *Eurostat Statistics Explained*. Allikas: Eurostat: https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Main_Page
- Gallaghan, C. W. (2019). Rothwell's augmented generations of innovation theory: Novel theoretical insights and a proposed research agenda. *South African Journal of Business Management*, 1-8.
- Gehl, J. (2010). *Cities for people*. Washington, D.C. .
- Good, N., Cesena, M. E., & Mancarella, P. (2017). Ten questions concerning smart districts. (118, Toim.) *Building & Environment*, 362-377.
- Hill, C., & Hult, G. T. (2017). *Global business Today 10th Edition*. McGraw-Hill Education.
- Johanson, J., & Mattsson, L. (1992). Network positions and strategic action: An analytical framework. *Industrial Networks: A New View of Reality*, 205-214.

- Johanson, J., & Vahlne, J.-E. (1977). The Internationalization Process of the Firm-A Model of Knowledge Development and Increasing Foreign Market Commitments. *Journal of international business studies*, lk 23-32.
- Kalmus, V., Masso, A., & Linno, M. (2015). *Sotsiaalse analüüsi ja meetodite ja metodoloogia õpibaas*. Allikas: Tartu Ülikool: <https://samm.ut.ee/kvalitatiivne-sisuanalyys>
- Kecskes, T., & Kozma, G. (2020). City centre residents' opinion about inner quarter's renewal: A central European Case Study. *Folia Geographica*, 95-11.
- Kerner, R. (13. December 2022. a.). Service exporters in ICT-industries: measuring digital service trade of Estonia. *Estonian Discussions on Economic Policy*, lk 135-149. Allikas: <https://ojs.utlib.ee/index.php/TPEP/article/view/22091>
- Lado, N., Martinez-Ros, E., & Valenzuela, A. (2004). Identifying successful marketing strategies by export regional destination. *International Marketing Review*, 573-597.
- Laherand, M.-L. (2012). *Kvalitatiivne uurimisviis*. Tallinn: Sulesepp.
- Lopes, I. M., & Oliveira, P. (2017). Can a small city be considered a smart city? *Procedia Computer Science*, 617-624. Allikas: <https://doi.org/10.1016/j.procs.2017.11.081>
- Mason, C., & Brown, R. (2014). *Entrepreneurial ecosystems and growth oriented entrepreneurship*. Paris: OECD. Kasutamise kuupäev: 14. 02 2023. a., allikas <https://www.oecd.org>
- Masso, J., & Vahter, P. (09. February 2019. a.). Knowledge Transfer from Multinationals through Labour Mobility: Are There Effects on Productivity, Product Sophistication and Exporting? *Emerging Markets Finance and Trade*, lk 2774-2795.
- Mattsson, L.-G., & Johanson, J. (2013). Internationalisation in Industrial Systems - A Network Approach. *Strategies in Global Competition* (lk 287-314). Taylor & Francis eBooks .
- Merriam, S. B. (1998). *Qualitative Research and Case Study Applications in Education. Revised and Expanded from "Case Study Research in Education."*. San Francisco: Jossey-Bass Publishers.
- Mohamad Razaghi, M. F. (Aprill 2018. a.). Smart Governance for Smart Cities. *Proceedings of the IEEE*(Vol.106), 680-689. Allikas: https://www.researchgate.net/publication/324145667_Smart_Governance_for_Smart_Cities
- Neumannova, M. (2022). Smart Districts: New Phenomenon in sustainable urban development. *Folia Geographica*, 27-48.
- Nielsen, M. (2012). *Reinventing Discovery*. Princeton: Princeton U. Press.
- OECD. (2020). Smart Cities and Inclusive Growth. rmt: OECD (Toim.), *1st OECD Roundtable on Smart Cities*, (lk 1-58). Paris. Allikas: https://www.oecd.org/cfe/cities/OECD_Policy_Paper_Smart_Cities_and_Inclusive_Growth.pdf
- Olev, A., & Alumäe, T. (2022). Estonian Speech Recognition and Transcription Editing Service. *Baltic J. Modern Computing*, 409-421.
- Porter, M. E. (Märts-Aprill 1990. a.). *The Competitive Advantage of Nations*. Allikas: Harvard business Review: <https://hbr.org/1990/03/the-competitive-advantage-of-nations>
- Rasmussen, E. S., & Madsen, T. K. (2002). *The Born Global concept*. Denmark.
- Registrite ja Infosüsteemide Keskus. (04. Aprill 2023. a.). *e-äriregister*. Allikas: <https://www.rik.ee/et/e-ariregister/emtak-tegevusalad>
- Robson, C., & McCartan, K. (2016). *Real world research*. London: Wiley.
- S.Tamer Cavusgil, G. K. (2014). *International business: the new realities* (Kd. 3rd ed. global ed.). Boston: Pearson.
- Sarafin, G. (23. April 2021. a.). *What business ecosystem means and why it matters*. Allikas: ey.com: https://www.ey.com/en_gl/alliances/what-business-ecosystem-means-and-why-it-matters

- Saunders, M. L. (2012). *Research Methods for Business Students: 6th edition*. Harlow: Pearson Education Limited. Allikas: <https://gibsoncollege.edu.et/wp-content/uploads/2022/01/Research-Methods-for-Business-Students-by-Mark-Saunders-Philip-Lewis-Adrian-Thornhill-z-lib.org-1.pdf>
- Stam, E., & Ven, A. v. (11. November 2021. a.). Entrepreneurial Ecosystem Elements. *Small business Economics*, lk Stam Erik,. Allikas: <https://link.springer.com>
- Statistikaamet. (13. 02 2023. a.). *Statistika andmebaas*. Allikas: Statistikaamet: <https://andmed.stat.ee/et/stat>
- Tartu Ülikooli rände- ja linnauuringute keskus. (Aprill 2023. a.). *ERR uudised*. Allikas: err.ee: <https://www.err.ee/1608963496/proгноos-tallinna-voib-25-aastaga-lisanduda-pea-tartu-jagu-elanikke>
- The World Bank. (06. May 2023. a.). *The World Bank*. Allikas: <https://documents1.worldbank.org/curated/en/843251487669376366/pdf/REP320-Box396324B-PUBLIC.pdf>
- Webster, C. W., & Leleux, C. (2019). Searching for the real sustainable smart city? *The International Journal of Government & Democracy in the Information Age*, 229-245.
- World Trade Organization Report 2022. (06. May 2023. a.). *Government policies to promote innovation*. Allikas: https://www.wto.org/english/res_e/booksp_e/wtr20_e/wtr20-1_e.pdf
- Ülemiste City. (2022). *Ülemiste City-Ettevõtted 2022*. Allikas: <https://ucuringud.eek.ee/download.php?dok=8256998b5419f0edd5448961964b308d8c0ce898&t=av>
- Ülemiste City. (2023). *Ülemiste City ärilinnaku Majandusuuringus 2022*. Allikas: Ülemiste City ärilinnaku majandusuuring: <https://ucuringud.eek.ee/download.php?dok=a3a0ad6ea678987753a1613bb62febf9faafe903&t=av>
- Yavuz, G., & Uysal, Ö. (30. Aprill 2020. a.). Analysis Of Factors Affecting High Technology Product Export: OECD Case. *Uluslararası Ekonomi, İşletme ve Politika Dergisi*, lk 205 - 220. Allikas: <https://dergipark.org.tr>
- Yeh, H. (2017). The effects of successful ICT-based smart city services: From citizens' perspectives. *Government information quarterly*, 34(3), lk 556-565. Allikas: <https://doi.org/10.1016/j.giq.2017.05.001>
- Yigitcanlar, T., & Kamruzzaman, M. (2018). Does smart city policy lead to sustainability of cities? *Land use policy*, 73, lk 49-58. Allikas: <https://doi.org/10.1016/j.landusepol.2018.01.034>

LISAD

Lisa 1. Intervjuu küsimused

Uurimistöö eesmärk on teada saada, missugused linnaku teenused soodustavad Ülemiste City (ÜC) IT ettevõtetel ekspordi arengut.

Olen TalTech ettevõtte ja ekspordi eriala magistrant ja uurin Ülemiste City (äri)teenuste ja keskkonna toetust IT ettevõtete ekspordi arengus. Eksportiva IT ettevõtteks sattusid uuringu valimisse.

Peamised uurimisküsimused on:

1. Missuguseid äriteenuseid kasutatakse ja kas teadvustatakse nende toetust ekspordile?
2. Mis on ettevõtte ootus linnakule, kuidas linnakut edasi arendada ja pakutavaid teenuseid laiendada? Mida reaalselt saaks linnak teha ettevõtte ekspordi arengu toetuseks?

1. Ülemiste City teenused

Mis on Sinu tunne, kas linnaku poolt pakutavad teenused toetavad linnakus olevate ettevõtete ekspordi arengut? Kas olete nendest teadlik? Kuidas hindate nende teenuste mõju ettevõtte ekspordid arengule?

- a) konverentsiruumide teenus, skaleeritav kontor;
- b) foorumid ja ärihommikud, koolituskrediit;
- c) majutusteenus;
- d) HR ja turundusvõrgustik;
- e) koostöö kõrgkoolidega, praktik kõrgkoolides,
- f) kohanemisteenus välismaalt tulijatele;
- g) test-city teenus, mis pakub võimalust linnakut kasutada testkeskkonnana.

2. Linnaku ettevõtete vaheline suhtlus

Missugune on Sinu hinnangul ÜC ärilinnaku keskkonna mõju ettevõtete omavahelise suhtluse arengus ning loovuse ja innovatsiooni toetuses? Kas teate, mis ettevõtted veel asuvad linnakus? On see teile vajalik, on see leitav? Tark linn, kus talentidel hea areneda ja innovatsioonil tekkida

Näiteks.

- a) Linnakus asuvad HR, finants ja kindlustus, õigus, reklaami ja meedia ettevõtted, tervisemaja, My fitness, või mõni muu ettevõte. Kuidas te nendeni jõudsite, mille põhjal valiku tegite?
- b) EAS ja ITL showroom asuvad linnakus. Kas nende lähedal olek on lihtsustanud/võiks lihtsustada rahvusvahelist suhtlust, ärikontaktide loomist?

Kas on ettepanekuid ÜC-le? On veel avaliku, erasektori ettevõtteid, institutsioone mis võiks linnakus olla?

3. Avalik ruum ja keskkond

Kas näete kas linnaku avalikus ruumis on teenuseid, mis ekspordivõimekust mõjutavad?

- a) Linnakus on multikultuurne keskkond, kus on võimalik erinevatel kultuuridel suhelda ja sellest õppida. Kas teie ettevõte näeb selles võimalust ja kasu rahvusvahelise suhtluse arengus?
- b) Kas teie ettevõtte jaoks on oluline, et linnak kus asute toimib keskkonda säästvalt ja jätkusuutlikult (kaugküte ja jahutus, prügi sorteerimine, elektrirattad ja autode laadimine)? Linnak mõõdab ja saadab igakuiselt oma rentnikele nende ettevõtte CO2 jalajälje raporti ÜC linnakus. Kas see informatsioon on teie ettevõttele väärtuslik? Mida teete selle informatsiooniga?

4. Reaalsed tegevused ekspordi arenguks

Mida reaalselt veel(va otsene rahaline toetus) saaks ÜC linnak teha linnakus asuvate ettevõtete ekspordi arengu toetuseks?

- a) Kas uue teadmise toomisel on mõõde sees, kas pakub huvi?
 - a. Näiteks, kuidas kaasagne linnak, äri toimib?
 - b. Näiteks linnaku ettevõtetele kontaktvõrgustiku loomise ja laiendamiseks visiitide ja kohtumiste organiseerimine välisriikides või mis iganes ekspordi toetuseks pakutav tegevus, keskkond.

Lisa 2. Lihtlitsents

Lihtlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja lõputöö üldsusele kättesaadavaks tegemiseks¹

Mina, Kadi Hõbenik

1. Annan Tallinna Tehnikaülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) enda loodud teose „Targa linna äriökosüsteemi teenuste roll IT ettevõtete ekspordi toetuses Ülemiste City näitel“

mille juhendaja on Algis Perens.

1.1 reprodutseerimiseks lõputöö säilitamise ja elektroonse avaldamise eesmärgil, sh Tallinna Tehnikaülikooli raamatukogu digikogusse lisamise eesmärgil kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni;

1.2 üldsusele kättesaadavaks tegemiseks Tallinna Tehnikaülikooli veebikeskkonna kaudu, sealhulgas Tallinna Tehnikaülikooli raamatukogu digikogu kaudu kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni.

2. Olen teadlik, et käesoleva lihtlitsentsi punktis 1 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile.

3. Kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei rikuta teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse seadusest ning muudest õigusaktidest tulenevaid õigusi.

_____ (kuupäev)

¹ Lihtlitsents ei kehti juurdepääsupiirangu kehtivuse ajal vastavalt üliõpilase taotlusele lõputööle juurdepääsupiirangu kehtestamiseks, mis on allkirjastatud teaduskonna dekaani poolt, välja arvatud ülikooli õigus lõputööd reprodutseerida üksnes säilitamise eesmärgil. Kui lõputöö on loonud kaks või enam isikut oma ühise loomingulise tegevusega ning lõputöö kaas- või ühisautor(id) ei ole andnud lõputööd kaitsvale üliõpilasele kindlaksmääratud tähtjaks nõusolekut lõputöö reprodutseerimiseks ja avalikustamiseks vastavalt lihtlitsentsi punktidele 1.1. ja 1.2, siis lihtlitsents nimetatud tähtaja jooksul ei kehti.